వసుబాలుడు

వసుబాలరెడ్డి పరువుకల కమ్మవారి బిడ్డడు. గజపతుల రాజ్యమైన కొండపల్లి మండలం గుడివాడసీమలో "కురుమద్దాలి" అను పల్లెటూరు నుంచి శ్రీ రాయరాయ నరసింహ దేవరయ్యవార్లంగారు చక్రవర్తియి కొలువుచేయగా శివబాలరెడ్డి తన రెండెడ్ల బండిపై గూడుకట్టుకొని కతిపయ ప్రయాణాలుచేస్తూ విజయనగరం ప్రవేశించాడు. అప్పట్నుంచి కత్తి నడుముకుకట్టి, డాలు బుజాన వేసుకొని రాయలదండులో కాల్బలంలో జేరాడు. దళవాయి అవడం, చమూపతి అవడం, చివరకు శ్రీమూరు రాయరగండ, శ్రీకృష్ణదేవరాయలవార్లంగారి సేనాధిపతుల్లో ముఖ్యుడవడం శివబాలరెడ్డి అదృష్టమో! పతివ్రతా శిరోమణి అయిన ఆతని భార్య అదృష్టమో!

విజయనగరంలో జన్మించాడు మన వసుబాలుడు. కాని పుట్టినప్పట్నుంచి వసుబాలుడు కవిత్వం ప్రారంభించాడు. "అమ్మ" "అక్క" అనే మాటలు రాకముందే "తమలై యెవ్వాలు మకతికలను తయులై" అని పద్యాలు ఎవరికీ అర్థం కాకుండా గళగ్రాహంగా చదివేయటం ప్రారంభించాడు. శివబాలు డతన్ని చూచి ఒక్క నిట్టూర్పు వదిలేస్తూండేవాడు. పెద్దనామాత్యుల శిష్యుడయ్యాడు. కవి స్వరూపం దాల్చాడు వసుబాలరెడ్డి! తండ్రిగారి మోస్తరుగా కత్తికటారులు తిప్పడంలో చాకచక్యం ఎక్కడా కనబడలేదు అతని దగ్గర.

శివబాలరెడ్డి తీరని విచారానికి ఎప్పుడూ ఉపశమన వాక్యాలు చెప్పేది వృద్ధులైన తమ్మన్న నాయకుడు. సేనానాయకులలో చాలా పేరు పొందాడు. ఆయనతో తన విచారమంతా వెళ్ళబోసుకున్నాడు శివబాలరెడ్డి నాయకుడు.

తమ్మన్న :—అబ్బాయికి యుద్ధం అంటే ఏమీ యిష్టంలేదా?

శివ :—సుతరామూ! ఈ రహస్యం తమతోతప్ప ఎవరితోనూ

చెప్పలేదు. మావాడు—నాకు చెప్పడం సిగ్గుగా ఉంది—మావాడు పిరికివాడు కూడానండి!

తమ్మన్న :—ఆ! మరి మీరు! ఎలా తెలిసింది మీకు? మీ ఉద్దేశం ఏమిటి?

శివ :—(ఒక్క దీర్ఘనిశ్వాసం విడుస్తూ) చిన్నతనాన్నుండీ నేను చూస్తూనే ఉన్నానండి. చప్పుడు అవుతే ఉలిక్కిపడి కెవ్వుని కేకవేస్తాడు! పిల్లిని చూస్తే భయపడేవాడు చిన్నతనంలో. చీకట్లో ఒక్కడూ ఉండలేక పోయేవాడు. ఒక్కడు పడుకోలేకపోయేవాడు—

తమ్మన్న :—అదేమిటండీ అంతమాత్రంవల్ల—

శివ :—కత్తిపట్టలేడు. గుఱ్ఱంస్వారి చేస్తూఉంటే కొత్త పెళ్ళి కూతురు నడకలా ఉంటుంది. రక్తం కళ్ళజూస్తే మూర్ఛపోతాడు. నా కుటుంబంలో ఇంత దురదృష్టం ఇదివరకెప్పుడూ లేదండి! మా అత్తవారి వైపునా ఈ పిరికితనం లేదండి. ఎక్కడనుంచి దాపురించిందో ఈ దుర దృష్టపు పిరికిదేవత.

తమ్మన్న :—కవిత్వం సగం పిరికిమందు పోస్తుంది! మీవాడు మంచి కవిగా?

శివ :—కవిత్వంవల్ల యీ పిరికితనం రాదనుకుంటాను. తిక్కన్న మహాకవి, మహామంత్రి, మహాదండ నాయకుడు. పెద్దనామాత్యులు చిన్నప్ప ట్నుంచీ మావాణ్ని బుజ్జగిస్తూ చేరతీశాడు. ఇప్పట్నుంచి కవిత్వం, గంటం, పత్రం. రాత్రిళ్ళు నిద్రపోడు. ఆ పిచ్చివస్తే ఊ కూనిరాగాలుతీస్తూ రాస్తూనే ఉంటాడు.

తమ్మన్న :—దీనికి ఉపాయం నేను ఆలోచించి తమకు మనవి చేస్తా.

శివ :—ఈ రహస్యము అతి గోప్యముగా ఉంచి నా కుటుంబము నకు తాము ఉపకారంచేస్తే మిమ్మెప్పుడూ తలపోస్తూనే ఉంటాము.

తమ్మన్న :—నేనేమి చేసేది, కొన్నాళ్ళుపోయిన వెనుక చెప్తాను లెండి.

పెద్దనామాత్యుని భవనముననే సదా వసుబాలుడు మకాం. ఇంటికి కూడా రావటం మానివేశాడు. ఆంధ్రభాషలో "విద్యాధర్మ చరిత్ర" అను నరవాహనదత్త విజయమును అసాధారణ కతవ్విం థారాళంగా ప్రవహిస్తూ ఉన్న గ్రంధం రచించడమే కాక, కర్ణాటకభాషలో పదునెనిమిదేండ్ల బాలుడయిన వసుబాలుడు ఒక వ్యాకరణము రామచరిత్ర అను కృతిని రచియించి రాయలకు అంకితం చేశాడు. సంస్కృతంలో నిధే అన్నారు. వసుబాలుణ్ని కావ్య వ్యాకరణ మీమాంసాది శాస్త్రాలన్నీ భాష్యాలతో పెద్దనామాత్యులు తన ప్రియశిష్యుడికి నూరిపోశాడని విజయనగర పండితబృందం అనుకుంటే శివబాలరెడ్డి సేనానాయకులు విని, తన భార్యతో 'అబ్బాయి కత్తి ఎలా ఉంటుందో తలచుకొని మూర్ఛపొయ్యే రోజులు వచ్చాయి' అని అన్నాడు.

వసుబాలుడికి పారశీకం, అరబ్బీ, మహారాష్ట్రి భాషలు నేర్చుకుందామనితోచింది. అదే వెర్రిపట్టింది. తండ్రిని, గురువును వేపుకుతింటే సరే అని ఒప్పుకున్నారు. బీజపురం వెళ్ళడం మహోత్తమం అన్నారు. నవాబుగారికి స్నేహితుడుగా వెళ్ళడం మరీ ఉత్తమంగా! తండ్రిగారి దగ్గరనుంచి కొండపల్లి మండలాధిపతికి ఉత్తరం తీసుకొని వెళ్ళాడు. వారి సభలో నాలుగురోజులు గౌరవాలు పొందాడు. పండితులతో వాదించాడు: 'సింహం పిల్లరా, సింహం అయితే ఎల్లా ఉంటుందో' అని ఆస్థానకవులు డిల్లపోయేటట్లుగా ప్రతాపం చూపించాడు. శ్రీ మహారాజు మెచ్చుకొని, అతని ఉద్దేశం గ్రహించి బీజపురం నవాబ్ బహదూరు వారికి స్నేహపు ముద్రిక ప్రసాదించగా, అత డది తీసుకొని వెళ్ళాడు. ఒక ఏడాది నిరాటంకంగా బీజపురం నవాబు మన్ననకు పాత్రుడవుతూ, పండితులచే గౌరవం పొందుతూ, రాజబంధువుల స్నేహం సంపాదించుకుంటూ, ఆ భాషలు మూడున్నూ నేర్చుకున్నాడు. పండితుణ్ణి అయ్యానని తల ఊపుకున్నాడు కూడాను.

2

రాజవంశీకుడు మహమ్మదు ఇబిన్ బ్రహనల్లా ఉస్మాన్ అమీర్ జంగ్ నిజాముల్ ముల్కు అనే బాలుడూ, వసుబాలుడూ ఒక రోజున హుక్కా పీలుస్తూ కూర్చున్నారు ఆ మహమ్మదీయ బాలకుని యింట్లో.

అమీర్ జంగ్:—భాయ్, నీకు చదువు పూర్తి అయిందే, యింటికి పోరాదూ.

వసు :—ఎందుకు?

అమీర్ జంగ్ :—మా సుల్తాన్ బహదూర్ వారికిన్నీ విజయనగరం కిష్టరాయలకి యుద్ధంగా! ప్రారంభమయింది. నీగతి ఎట్లా అవుతుందో, ఆలస్యం ఎందుకూ?

వసు :—రాయలకీ నవాబ్ బహదూర్ వారికిన్నీ యుద్ధంలేదుగా. సంధి రాయబారాలే జరుగుతూ ఉండేవిగా!

అమీర్ :—వెర్రివాడా! మా సైన్యం సర్వం సిద్ధం. ఒక చిటికెలో బెల్గాం దగ్గరనుంచి ఉస్మాన్‌పూర్ దాకా సైన్యం బారులు తీరుస్తుంది. ఒక్క రాత్రిలో కృష్ణ దాటుతుంది. రెండవ రోజుకు ఆ విజయ నగరంవాళ్లు నిద్రకళ్లు నలుపుకుంటూ ఉండగానే ఆ ఊరుమీదబడి నాశనం చేయడం.

వసు :— అబ్బా! విజయనగరం చాలా అందమైన పట్నం అంటారు. అది నిష్కారణంగా పాడుచెయ్యడమే?

"అవసరం అయితే అంతే. ఇప్పుడు ముఖ్యావసరం కాబట్టి మగపురుగన్నవాడు కత్తిపట్టాలని సుల్తాన్ బహదూర్ వారి ఆజ్ఞ. సెలవు తీసుకుంటా. కటకపురినుంచి మహారాజావారి బేగిరావులతో నీ ఉత్తరాలు నాకు పంపుతూ ఉంటావుకదూ! నీ పెళ్ళి అయినప్పుడు నేను వివాహానికి హాజరు."

అని ఆ బాలుడు వసుబాలునికి సలాంపెట్టి చేయి ముద్దు పెట్టుకొని వీడుకోలిచ్చాడు.

వసుబాలుడి గుండెల్లో రాయపడింది. ఈ పాడు యుద్ధాలేమిటి? ఒక

ళ్ళని ఒకళ్ళు లక్షలకొలది చంపుకోవడమే! అనుకున్నాడు. అతని చెవులు హోరుమన్నాయి. కళ్లు తిరిగిపోయాయి. రక్తమేఘాలు దశ దిశలు కమ్మినట్టే కనిపించాయి. యుద్ధం మొదలుపెట్టేలోపుగా, తాను నెమ్మదిగా గజపతుల రాజ్యంజేరి, అక్కడనుంచి విజయనగరం చేరాలి. ఎంత విద్వచ్ఛిరోమణి అయితేనేం; కళా హృదయం కలవాడయితేనేం; సరళశృంగారరస వీచికా సల్లాప సంతోషజీవి అయితేనేం! శ్రీశ్రీ రాయలవారు ఈ యుద్ధాల విషయంలో కటికవారే!' అనుకున్నాడు వసుబాలరెడ్డి. ఉన్నరాజ్యం చాలదా? అబ్బా!

రెండుగుఱ్ఱాల రథంమీద నవాబుకోటలో మైకమే దివానీమహల్ నుంచి తనవిడిది మంజిల్‌కు వస్తూ వుంటే లోకం అంతా ఫిరంగులు మోగిపోతున్నట్లే అయింది. కత్తులు శాపిళ్లు, కఠార్లు పొడిపిళ్ళు, శూలాల మెరుముళ్లు, సున్నీలపరుపుల్లు మహావేగంతో ఎదుట ప్రత్యక్షమయ్యాయి. అతడు వణికిపోయాడు.

జేవురించిన భీభత్సరూపాలతో భయంకర కరాళాలతో పిశాచాలు ఒకటి నొకటి పీక్కుతుంటూ వికారతాండవంచేస్తూ అనంతంగా కోటానుకోట్లు కనబడ్డాయి.

ఉలిక్కిపడి బండివాడితో మాట్లాడితే ధైర్యం అనుకొని "ఏమయ్యా బగ్గివాలా! లో పాదుషావారికి ఎన్ని అరబ్బీ గుఱ్ఱాలున్నాయి?" అని ప్రశ్న వేశాడు.

బగ్గీవాలా :— లక్షల్-సఫేద్ ఘోడా-హారీ అందం, వేగం-విష్వాసం-లడాయిమే బయం గియంనై-ఆఖరి ప్రాణంపోవాలా-రౌతు కాపాడవాల-మహారాజ్!

వసు:—యుద్ధానికేమిగాని—

బగ్గీ:—ఖుదావంద్, యుద్ధం అంటారే, నేను‌క్కయెళ్ళి యీయాల, రేపుయిరోదుల్క ఎంతామంద్కి సంపియేస్తాన్—

వసు :- సరే, సరేలే!

ఆలోచనతో ఇంటికి వచ్చినాడు వసుబాలుడు! బసలో తన దేవిడీ అంతా కంగారుగా ఉంది—తురక సర్దారులు కొంచరువచ్చి వారి సామానంతా వెదుకుతూ వున్నారు. రెడ్డి దడదడమనే గుండెతో లోపలికివెళ్ళి, "ఏమిటీ దౌర్జన్యం" అన్నాడు. నలుగురు సిపాయిలు, దళవాయి రెడ్డిగారి పెట్టెలు బేడలు అన్నీ కలగాపులగంచేసి, మంచిమంచి జరీకండువాలు, ధోవతులు అన్నీ చిందరవందరగా పారేసి ఏమిటో వెదుకుతూ వున్నారు. రెడ్డిగారు లోపలికి రానానే ఆ దళవాయి పందిరి మంచంమీద కూర్చున్నవాడు లేచి సలాముచేసి, "జనాబ్ మీరు పరాయిదేశం వాళ్ళు. మీ దగ్గర ఏమైనా రాజ ద్రోహకరమైన గ్రంథం ఉందేమోనని వెదుకుతున్నాము. ఏమీ కనబడలేదు" అన్నాడు.

వసుబాలునకు ఏమన్నా ధైర్యమనేది వుంటే మటుమాయమై పోయింది. 'నువ్వెవరవు! నాసంగతి తెలుసునా! ఇదిగో శ్రీసుల్తాన్‌సాహెబ్ బహదూర్‌వారి ఫర్మానా!' అని దళవాయి చేతికిచ్చాడు వసుబాలుడు. సిపాయి లందరూ మోకరించారు. దళవాయి వంగి సలాముచేసి ఆ ఆజ్ఞాపత్రం నెత్తి మీద పెట్టుకుని కన్నులనద్దుకొని ముద్దుపెట్టుకొని "శ్రీ సుల్తాన్ శ్రీ కట కపురనివాస రాజాధిరాజ అనంతనాధ సర్వశత్రువిదారణ శ్రీ జగపతి రాజ బహదూర్ స్నేహితుల రాజ సఖుడైన వసుబాలరెడ్డిగారు మా రాజ్యము విడిచి క్షేమంగా వారిరాజ్యం చేరుకోడానికి చేసే ప్రయాణంలో ప్రజలు, సేవకులు, సేనాధికారులు, తాబేదార్లు యావన్మందిన్నీ సర్వగౌరవాలతో వారికి నౌఖరీ చేయవలసింది. ఇది పాదుషా ఆజ్ఞ" అని చదివాడు. అందు చివర నవాబ్ ముద్ర ఉన్నది.

ఈ ఆజ్ఞాపత్రం చూచేటప్పటికి ఆ దళవాయి కొంచెమెచ్చుతచ్చుగా వణికాడు—అస్తమానం సలాములే—"అన్నీ సర్దండి" అని పారశీకంలో సిపాయీలకు ఆజ్ఞయిచ్చాడు. అది చూచి పౌరుషంతో వసుబాలవర్యుడు పక్కున నవ్వాడు.

అంతా నిమిషంలో సర్దారు. దళవాయి సలాముచేసి, 'జనాబ్ ఖుదా

వంద్—మీరు త్వరగా మీదేశం పొండి—తాళికోట మీదుగా. అక్కడ మా సైన్యాలు వుండయి. ప్రజలు మిమ్మల్ని చాల గౌరవం చేస్తారు. నేను తాళికోట తహసీల్ తాలుక్దారులకు అంచె పంపుతుంటా. తమరు ఆరుబగ్గీలు, నాలుగు ఒంటెలు, ఒక ఏనుగు, ఇరవై లష్కర్ హుకుం.”

వసు:—తాళికోటలో శుభ్రమైన బస ఉందయ్యా”

“జీహాఁ, పాండేకరు పెద్ద భవనం. అన్ని సౌకర్యాలు, చాలా మంచిది.”

వసు:—సరే, యిక నువ్వుపోయి నా వెంటవచ్చే దళం పంపించు: జల్దీ !

ఈ లోపుగా అన్నీ సర్దివెయ్యడం అయ్యింది. ఆ దళవాయి. సైనికులు వెళ్ళిపోయారు.

వసుబాలునిగుండె నిమ్మళించింది. ఏమో! తాను రాయల మనిషి అని గ్రహించి, ఇన్నాళ్ళనుంచీ వాళ్ళను చేసిన మోసం ఊహించి కొరత వేయిస్తే! చాలా గొప్పగండం తప్పించి ఇక్కణ్నుంచి త్వరగా ప్రయాణాలు సాగించి వెడలిపోతే కొంత ప్రాణం కుదుటపడుతుంది.

3

తాళికోటలో పాండేకరు గృహంలో మకాంజేశాడు వసుబాలరెడ్డి. స్నానం భోజనం పూర్తిజేసుకొని ఊరు చూడ్డానికి బయలుదేరాడు. అక్కడ కొన్ని గొప్ప దేవాలయాలు ఉన్నాయి. మంచి మసీదుంది.

శిల్పచాతుర్యము, భవన నిర్మాణకుశలత చూచి చాలా మెచ్చుకుంటూ బజారులో చిత్రమైన వస్తువులు కొన్ని కొనుక్కుంటూ, వసుబాలరెడ్డి కూలివాని నెత్తిమీద సరుకులతో యింటికి వచ్చినాడు. ఈ తెచ్చిన సామాను తన గుంట్రని తోలుపెట్టెలలో, కొంత కావడి పెట్టెలలోను సర్దు కుంటున్నాడు. అప్పుడు తన బట్టలమధ్య దివ్యమైన రవిక ఒకటి కనబడ్డది. ఆ రవిక పొంకం చూసేటప్పటికి వసుబాలుని హృదయం హాయిమనే రాగాలు పాడింది. ఘుమ

ఘుమ పరిమళించింది, ఆ రవిక. జరీపువ్వులు ఆణిముత్యాల అంచులు కుట్టిన ఆ మేలిపట్టు ఊదా రవిక ముట్టుకోవడంతోనే వసుబాలుడి ఒళ్లు జల్లుమంది. ఒక దివ్యసుందర విగ్రహమైన బాలామణి రవిక విప్పి, మడిత పెట్టి తన పెట్టెలో పెట్టినట్లేవుంది.

ఆ ఆనందంలో ఈ రవిక తన పెట్టెలోకి ఎల్లా వచ్చినది అని ఆలోచన కలిగింది. విద్యానగరం బయలుదేరినప్పటినుండి వుందా? తన పెట్టె లక్ష సారులు సర్దుకున్నాడే! వుంటే కనబడదూ ? పైగా తన ఇంటిలో ఇల్లాంటి రవిక తొడుక్కునే బాలికలు ఎవరున్నారు?

రవిక చేత్తో పట్టుకునే వున్నాడు. ఇంకా గుడ్డలు తీస్తూవుంటే మనోహరమైన చీర కనుపించింది. మాయా? కలా? పరవశంచేసేటంత అందంగా వుంది ఆ చీర. ఉదయారుణ కాంతిలా మృదువుగా వుంది. వెన్నెలలా లాలిత్యం తాల్చింది. చుక్కల మినుకులా లేనే లేదన్నట్లుగా అతిసన్నదనం.వేయి పూవుల తావులు ప్రాణాలు కలిగించే మడతలు అక్కడక్కడ!

ఈ యింద్రజాలం అర్థంకాలేదు. ఆలోచనలేని ఆనంద తన్మయత్వములో ఒక నిమేషం మునిగిపోయి వసుబాలుడు ఇంక "అనగా అనగా ఒక రాజకుమార్తె రావాలీ—"

అంటూ ఉండగా గవాలున తలుపు తోసుకొని మేఘంలో మెరుపులా ఒక వ్యక్తి సుగంధంతో నిండిపోయిన సుడిగాలిలా వచ్చి వసుబాలుణ్ని కౌగిలించుకొని "నాథా, ఎన్నాళ్ళకు కలుసుకున్నాము!" అన్నది.

క్వచిదుష్ణాంగాలు అతని దేహాన్ని చుట్టివెయ్యడంతోనే అతనికి కెరటాల్లాంటి పులకరాళ్ళు పుట్టినవి. కవుగిలించిన ఆ వ్యక్తి అంతతో పోనిచ్చినదా? కళ్ళు నిమీలితాలుచేసి, వసుబాలుడి తలవంచి అతని పెదవుల మీద ఊపిరాడకుండా ముద్దులవర్షం కురిపించింది. వసుబాలుడు తన్మయుడై అప్రయత్నంగా అద్భుతంగా ఆనందతమంగా వచ్చిన ఆ సుధాప్రవాహంలో ప్రాణాల్ని ఎక్కడికో పోనిచ్చి ఏమీ తెలియకుండానే ఆ వ్యక్తిని తన వక్షానికి గట్టిగా అదిమివేసుకున్నాడు. ఎదురు ముద్దులు బదులిచ్చాడు !

ఇంతలో ఆ నూతన వ్యక్తి కౌగిలివదలించుకుంది. వెనుకకుపోయి అచ్చట ఉండే ఒక పీఠంపై చదికిలబడి "ఇప్పటికి నా ప్రాణం మరల వచ్చింది." అని మెల్లగా అనుకున్నది.

ఆమె పదహారేళ్ళ బాలప్రాయాన వెలిగిపోయే బాలిక. చాలా అందముగా ఉంది. మోము మూటగిట్టిన ముద్దులే. మంచి వెడల్పయిన కళ్లు. ముక్కు సమంగా సన్నంగా రాగంలోని "సంగతి"లా ఉంది. ముద్దకరవీరం మొగ్గలే పెదవులు. చిన్ననోరు! దివ్యవిలాసమూర్తి. గాలిచేత చెదరిన నీలి మబ్బులా ఆమె జుట్టుముంగురులు చెదరిపోయి వున్నయి. కళ్ళలో నీరు తిరుగుతున్నది. కాంతులు రెండు ఆ కళ్ళలోనే వెనక వెనక కనబడనై. పెదవులచివర సంతోషాన్ని విషాదాన్ని సమైక్యం చేసిన సుడిగుండాలు అతి చిన్నవి తిరుగుతున్నవి.

'మీరు పంపిన బేగిరావులేక అందగానే ఆలస్యం లేకుండా అందలం మీద వచ్చాను.'

వసుబాలరెడ్డికి పిచ్చి అన్నా ఎత్తివుండాలి. లేక చైతన్యం అన్నా తప్పి వుండాలి. తెల్లబోయి అలాగే చూస్తూ వున్నాడు. మాటలేదు.

ఆ అమ్మాయితో వచ్చినదాసీలున్నూ ఆ యింట్లోనే ఉన్న పనికత్తెలున్నూ వెళ్ళిపోయారు.

ఆ బాలికలేచి ఆ గదితలుపు మూసుకున్నది. అప్పుడామె కళ్ళు లేళ్ళ కళ్ళలా బెదురుతున్నవి. రెండు చేతులతోనూ కళ్లు మూసుకొని వెక్కివెక్కి ఏడవటం మొదలుపెట్టింది.

ఇదంతా తన చరిత్ర కనుక్కోటానికి నవాబుపన్నిన తంత్రంకాదుగదా అనుకున్నాడు వసుబాలుడు. అతనికి చెమట పట్టింది.

అయితే ఈ అమ్మాయి తప్పకుండా పక్కాబోగంది. ఎంత పన్నాగం పన్నింది తనగుట్టు తెలియడానికి! ఏమన్నా పొరపాటు పని చేయలేదు గదా తాను! అతి జాగ్రత్తగా ఉండాలి. ఈ రాయలు కవిత్వాలు వింటూ సమస్త భోగాలు అనుభవిస్తూ ఉండక యీ యుద్ధాలు ఎందుకయ్యా!

తనకి ప్రాణ భయం లేదుగదా ? అతని ఆలోచన లేడిపరుగులా పరుగెత్తు తోంది.

"వసుబాల రెడ్డివర్యా!"

ఉలిక్కిపడి తలయెత్తి చూశాడు వసుబాలుడు. ఆ బాలిక తనవైపు దీనత్వం వెరజల్లే అపాంగవీక్షణాలు పంపిస్తూ ఉంది.

"మహావీరుడగు శివబాలరెడ్డి సేనానాయకుణ్ని స్మరించుకోండి."

ఏమిటది? ఎవరీబాలిక? తన గుట్టు అంతా తెలిసింది. నవాబు పన్నిన పన్నాగం ఇది! సాయంత్రంలోపుగా తల ఎగిరిపోతుంది. పారశీకభాష నేర్చుకోవటానికి ఎందుకు బీజపురం వచ్చాడో!

4

వసు:—నువ్వు ఎవరవు ?

బాలిక:—మాది రాయచూరు కాపురము.

వసు:—అయితే?

బాలిక:—నేను ఈ దేశంలోంచి పారిపోవాలి.

వసు:—ఏమిటీ?

బాలిక:—బీజపురం నవాబుకు శ్రీ మూరురాయరగండ శ్రీకృష్ణ రాయసార్వభౌములవారికి యుద్ధం వచ్చింది.

వసు:—ఎందుకు?

బాలిక:—శ్రీకృష్ణ రాయలయ్యవార్లంగారు రాయచూరు ముట్టడించారు.

వసు:—ముట్టడిస్తే ?

బాలిక:—రాయచూరు నవాబుది. అందుకని యుద్ధం.

వసు:— నాకీ గొడవ అంతా ఎందుకు?

బాలిక:—మీ చేతిలో నా ప్రాణం వున్నది.

వసు:—నీది రాయచూరు కాపురం అయితే యీ యుద్ధం అంటే నీకు భయం ఎందుకు?

బాలిక:—రాయచూరు పూర్వకాలం నుంచి విజయ నగరం వారిది.

వసు:—అది నువ్వు పారిపోవటానికి కారణమెట్లా?

బాలిక:—రాయచూరులో వుండే ప్రజలంతా విజయనగర పక్షపాతులు. నేనున్నూ విజయనగర పక్షపాతిని. అందుచేత విజయనగర రాజ్యంలోకి పోవాలి.

వసు:—నువ్వు ఇక్కడ వుంటే ఏమి భయం? నువ్వు యిక్కడ వుండడం ఎలా తటస్థించింది ?

బాలిక:—నేను ఈ చుట్టుపక్కల మా చుట్టాల యిళ్ళల్లో ఉండటం తటస్థించింది. రాయచూరు సంగతులన్నీ గ్రహించాను.నేను శ్రీ రాయలవారి వేగులవారిలో ఒకరైతు అంతఃపురనారీమణులతో మెలగుతూ అనేకవేషభాషలతో సంచరిస్తూ రహస్యములు ఎన్నో గ్రహించాను. అవన్నీ ఎల్లుండి ఉదయంలోగా అప్పాజీవారికి అందాలి. అట్లా అందాలంటే తమరొక్కరే ఆధారం.

వసు:—మా ప్రభువుకున్నూ మీ రాయలవారికిన్నీ మనస్పర్థలు చాలా వున్నాయి. మాది కటకపురం. నేను నవాబుగారికి స్నేహితుణ్ణి. నేను నీకు ఎట్లా సహాయం చేస్తాను? నా దగ్గిర మా ప్రభువు గజపతి మహారాజుల వారి ఆజ్ఞాపత్రము శ్రీ నవాబుగారి ఫర్మానాయున్నూ ఉన్నవి.

బాలిక:—మీరన్నది కొంతనిజమే కాని, మీ చరిత్ర నాకు పూర్తిగా తెలుసును. శ్రీ శివబాల రెడ్డివర్యులను అందుకోసమే జ్ఞాపకం తెచ్చుకోమన్నా. నేను నవాబు తరపు మనిషిని అని మీరేమిన్నీ భయపడవద్దు. మీరీ పూరు సంవత్సరం క్రితం వచ్చి పారశీకం నేర్చుకున్నారు. మీ గ్రంథాలన్నీ చదివాను.

ఆ ఆఖరు ముక్కకు వసుబాలుడి హృదయం హాయిమంది.

"నేనున్నూ, మా తండ్రి ప్రతాపరాయలవారున్నూ రాయచూరులో రాయలవారి వేగుసైన్యంలో పనిచేసేవారం. అంతఃపురాల్లోని రహస్యాలు గ్రహించడంలో అతి చమత్కారంగా పనిచేస్తానని మా నాయనగారంటారు. ఆయన గ్రహించిన రహస్యాలు, నేను గ్రహించిన రహస్యాలు నా దగ్గిర వున్నై. ఆయనదారిగా ఆయన, నాదారిగా నేను పారిపోదామని అనుకుంటూ వుండగా, ఆయన పట్టుపడ్డారు. మా యిద్దరికితప్ప యింక ఎవరికీ యీ రహస్యాలు తెలియవు. మీ చరిత్ర మొదటినుంచీ మాకు తెలుసు. మా తండ్రిగారు పట్టుబడిన తర్వాత నేను మా చుట్టాల యిళ్ళలో మాయమయ్యాను. నా సంగతి నవాబు వేగుసైన్యాధిపతికీ, అతని తాబేదార్లకు చాలామట్టుకు తెలియవచ్చింది. పూర్తిగా తెలియదు. చిన్నతనాన్నుంచి మగబిడ్డలు లేని మాతండ్రి నా కీ వేగువిద్య చాలా బాగానేర్పారు."

వసు :- అయితే నేను నీకు ఎట్లా సహాయం చేయగలను ?

బాలిక :— మీ దగ్గిర నవాబు ఫర్మానా వుంది. అందులో వసుబాల రెడ్డిగారు అన్నది పంక్తిచివర ఉన్నది. అక్కడ భార్యతో అని చేరిస్తే సరిపోతుంది.

ఆమె ముఖం సిగ్గుతో కెంపువారింది.

వసు :- నువ్వు అవివాహితవా?

ఆ బాలిక ఔనని తలవంచుకొనే తలఊపి, కన్నులెత్తి అతనిమోము ఒకసారి చూచి మళ్ళీ కనురెప్ప వాల్చింది.

వసుబాలునికి ఏలనో ఆనందం వరదలుకట్టి సెలఏరులా పరవళ్ళెత్తింది.

వసు:- నువ్వు చెప్పే సంగతులు యదార్థములన్న గుర్తేది?

బాలిక తలఎత్తిచూచి, మరలవాల్చి చిరునవ్వులు పెదవుల చివర సుడులు తిరుగుతూ ఉండగా వెనకకు తిరిగి ఏదో వస్తువుతీసి అతనివైపు తిరిగి అరచేతిలో ఉంచుకొని అతనివైపు చేయి చాచింది.

అది శ్రీ కృష్ణరాయ సార్వభౌముని ముద్రిక. విద్యానగర ప్రజలలో

చాలా కొద్దిమందికే తెలుసును. వసుబాలుడు ఆశ్చర్యం పొంది, గడగడ వణికి, ఆ ముద్రిక ఆమె హస్తంలోంచి తీసి కన్నుల కద్దుకొని, శిరస్సున ఉంచుకొన్నాడు. అతనికి ఆ బాలికఅంటే భయమూ, భక్తీ, గౌరవమూ కలిగాయి.

"సరే, సరే, అట్లాగే నీ ఇష్టంవచ్చినట్లే చేయి; కాని నేను మాత్రం ఆ ఫర్మానామాత్రం దిద్దలేను."

"ఆపని నాదండి. ఆ ఫర్మానా నాచేతి కివ్వండి"

"కాని నా ఫర్మానాలో ఉన్న సంగతులన్నీ నీ కెట్లా తెలిసినవి?"

"అయ్యా బీజపురంలో మిమ్మల్ని తనిఖీచేయడానికి వచ్చిన ముస్లిం దళవాయి, సైనికులు శ్రీచక్రవర్తి వేగుసైన్యంలో ఉన్నవారే!"

వసుబాలుడు అత్యంత ఆశ్చర్యంలో మునిగిపోయాడు.

"అయితే నా పెట్టెలో వున్న రవికా, చీరా నీవా? అవి బీజపురం లోనే ఆ దళవాయి నా పెట్టెలో పెట్టిఉన్నాడు కాబోలు!"

"అవి నావే! ఆ దళవాయే మీ పెట్టెలో పెట్టాడు. ఆయనే మీ కీయ బడిన ఫర్మానా చూచాడు. మీమీదే మా వేగు ఆధారపడి ఉన్నదని మా నాయకులు నిశ్చయంచేసి మిమ్మల్ని సహాయం కోరుతున్నారు." అని అంటూ ఆమె ఫర్మానా తీసుకొని, తన కాటుకభరిణ తీసింది. ఆ భరిణెలో రెండు రహస్యమైన మీటలు నొక్కగానే ఒక చిన్న అర తెరచుకుంది. ఆ అరలో సిరాఉన్నది. ఆ సిరాతో అతని పేరుతో పక్కనే 'ఆమె భార్యతో' అని నాలుగు రేఖలతో పారశీకంలో రచించింది.

5

వసుబాలుడి కవిహృదయం యావత్తూ ఆ బాలికలో లయమై గంగా యమునా సంగమమైంది. ఆమె కౌగిలింతవల్ల స్మృతి వచ్చినప్పుడల్లా ఒళ్ళు ఝల్లుమంటూనే ఉంది. ఈ పదహారేళ్ళ బాలిక ఎన్ని కష్టాలకైనా ఓర్చి స్వామికార్యం విజయంతో నిర్వహిస్తున్నది. ఈ బాలిక తన విషయంలో

జరిపిన తంతు ఇతరులకంటే కూడా జరపలేమనదా? అని అనుకున్నాడు. అప్పు డా బాల తానెక్కిన జోడుగుర్రాల బండిలోనుండి అతన్ని వాలు చూపులతోనే గమనిస్తూ, "వసుబాలరెడ్డిగారూ! నా విషయంలో కొన్ని అపోహలు మీకు రావచ్చును. నేను నా రహస్య చారిణీ చరిత్రలో మా తండ్రి గారిని దక్క ఇంకొక పురుషుని తాకలేదు. మీ విషయంలో "నువ్వు ఈలా ఈలా చేయి!" అని మా తండ్రిగారు ఆజ్ఞ యిచ్చారు. ఆ ఆజ్ఞ ప్రకారం-"

"అబ్బెబే!" అని వసుబాలుడు డామెకు అడ్డము వచ్చినాడు. అతనికి చిరుచెమటలు పట్టినవి. ఈ బాలిక తన హృదయంలోని ఆలోచన యెట్లా గ్రహించగలిగింది! అంతటి దివ్య సౌందర్యాంగి, ఉత్తమ చరిత్ర యెప్పుడూ హీనత్వంలో పడిపోయి ఉండదు! అయితే తనయెడ అట్లా సంచరించవలసిందని ఈ బాలికతండ్రి ఎట్లా ఆనతియ్యగలిగినారు? కాని తన విషయంలో ఈ రీతిగా విచిత్రంగా సంచరించమని ఎందుకు చెప్పి ఉంటారు? ఇందులో ఏదో పరమార్థం ఉందని అతడనుకొన్నాడు.

ప్రేమాలోచనలు ! మళ్ళీ అయ్యో అన్న భయం ! ఏమిటి ఆమె త న్నలా ముద్దుపెట్టుకోడానికి కారణం ? భార్యగా నటించడం అంత ఎక్కువగా !

వారు ప్రయాణంచేస్తూ ఉన్నారు. అతను గుఱ్ఱంమీద అధివసించి ప్రయాణం సాగిస్తున్నాడు.

అతని ఆలోచనలు గ్రహించినట్లా బాలిక "రెడ్డి ప్రభూ ! నాతో వచ్చిన దాసీలు, మీ ఇంట్లోఉన్న దాసదాసీలు నవాబు వేగులోవారు. అందుకని నేను అట్లా నటించవలసి వచ్చింది. అప్పటికిగాని వారి అనుమానం పోలేదు."

ఆ మాటలు ఆతని హృదయాన్ని క్రుంగచేశాయి. అంతేనా. నటనా? లేకపోతే తనకూ ఆమెకు సంబంధం ఏమిటి? మహారాజకార్యానికి తన శీలం కూడా శంకించడానికి వీలయిన నటనచేస్తే తాను పశువై ఆమెకు యెదురు

ముద్దులు—గట్టిగా—గాఢంగా—కౌగిలించుకొన్నాడు. ఓహో ! ఆ సుఖం ఆద్యంత రహితత్వమొందింది. ఆమె పెదవులంత మధురముగా ఉన్నవేమి? ప్రియురాలి పెదవు లంత మధురముగా ఉండునేమి ? అబ్బా ! ఈ ఆలోచన లేమిటి తనకు! ఈ బాలిక ఆవులిస్తే ప్రేగులు లెక్కపెట్టుంది. ఈఅమ్మాయి దగ్గిర ఎవ్వరు రహస్యం దాచుకోగలరు ?

వసుబాలు డెక్కినగుఱ్ఱం ఆమె బండి వెనక్కు పోనిస్తాడు. ఆమెను ఎన్నోవిధాల వర్ణించుకుంటాడు. ఇది ప్రేమా? అనుకుంటాడు. ఈమెతండ్రి ఎవరు? ఈలా ఈమెను ఒంటిగా విడిచి పారిపోయాడు కదా! ఎలాగో విధి వశాత్తు తానక్కడ ఉండడం సంభవించింది. లేకపోతే ఆమె బ్రతుకేమి గావలె?

ఎల్లాగ తాను ఈ నవాబు సైన్యాలు దాటడం ? ఏలాగు ఈ బాలికను తాను సురక్షితంగా శ్రీ నవాబు సైన్యాల పాల పడకుండా కాపాడుట ?

ఈ బాలిక ఎంత తెలివైనది! ఎంతచక్కగా మాట్లాడింది.తాను ఎంత నేర్పుగా వ్యాపారం సర్దుకువచ్చింది! ఏలాటి క్లిష్టమైన స్థితికివచ్చినా ఆబాలికే అన్నీ సర్దుకుపోగలదు!

అదృష్టవశాత్తు అతని ప్రయాణం కూడా రాయచూరు ప్రక్కనుంచే వెళ్ళవలసిఉన్నది. అక్కడనుంచి ఉళింది, అక్కడనుంచి పానగల్లు,అక్కడ నుండి దేవరకొండ, పిల్లలమఱ్ఱి, అటునుండి విజయవాడ అలా బీజపూరు నవాబు ఉద్యోగులు అతని ప్రయాణం ఏర్పాటు చేశారు.

దారిపొడుగునా, బీజపుర సైన్యాలే ఎదురుపడుతున్నవి. వారు మన ప్రయాణీకుల్ని ఆపుచేయడం, మన యాత్రికులు సుల్తాన్‌గారి ఫర్మానా చూపిస్తుండడం, సైనికులు ఆ ఫర్మానాకు సలాములు చేయడం పోనివ్వడం నాలుగైదుసారులు జరిగింది. ఎప్పటికప్పుడు వసుబాలుడి ప్రాణాలు అయిదున్నూ అతని అరచేతిలోకి చేరేవి.

రెండురోజులైన వెనక పసుబాలుడు, ఆ బాలికయు తమ అనుచరు

లతో ఉశింది చేరుకొన్నారు. దారిపొడుగునా ఆబాలవసుబాలునికి వంటచేయిం చడం, వడ్డింపించి, తానాతని వెండి కంచంలో అతను భోజనం చేసినవెనుక భోజనం చేయడం మొదలైన పనులు చేసేవి. అతనికి తాంబూల మందిచ్చేది: వారితో కూడా వచ్చే చిన్నలష్కరులో, అమ్మాయి దాసీలలో పిల్లి చూపులు గల వేగులున్నారని ఆమె అతనితో రాత్రిళ్ళు వాళ్ళిద్దరు ఒంటిగా ఉన్నప్పు డొకనా డామె యాతనితో చెప్పింది.

ప్రయాణపు పట్టె మంచములు వారి సామానులో ఉన్నవి.

వారు తమ గదిలో చేరిన కొంత సేపటివరకు ఆమె వీణ వాయిం చేది. అతని పాదాల నొత్తునది. ఆ వెనుక ఆమె తలుపు గడియ వేయునది.

గడియవేసి, తలుపుకు తెరకప్పి తన మంచము దూరముగా లాక్కొని, ఆమె నిర్భయముగా నిద్రపోవునది. అతడు నిద్రలోఉన్న ఆ బాలిక అందాలు గమనిస్తూ, ఆమెను గూర్చి ఒక బాలికో పాఖ్యానము రచించసాగాడు. అతని ఆలోచనలకు మేరలేదు. తన గురువు రచించిన మను చరిత్రలో ప్రవరాఖ్యునిలా తాను అసిధారావ్రతమాచరించాలా? ఏమిటీ విపరీత దాంపత్యము? తమ ఈనాటి చరిత్ర సుఖాంతమైనచో, ఆ బాలిక మరల తనకు కనపడునా?

ఎవరి బాలిక ఈమె! ఈమె తండ్రి బీజపూరు సైనికుల బారినుండి తప్పించుకొని పారిపోయినట్లు దారిలో ఒక రెడ్డి వేషమున ఒక చారుడు యాదాలోపమున వీరికి తారసిల్లినట్లు వచ్చి ఏదో వారిసంజ్ఞల ప్రకారము ఆ బాలికకు తెల్పి తనదారిన తాను పోయినాడు.

ఉశింది సాయంకాలానికి చేరుకొని దేవాలయ సత్రంలో బసచేశారు. ఊరంతా బీజపూరు సైన్యాలు నిండివున్నాయి. సత్రంలో దిగగానే ఒక సర్దారు కొంతమంది ఫౌజుతో వచ్చి వసుబాలుణ్ని నవాబుగారి ఫర్మానా చూపించమని కోరాడు.

వసుబాలుడు లోపల వణికాడు. కొంచెం కోపము వచ్చింది. మాట్లాడకుండా మొఖం చిట్లించుకుంటూ ఫర్మానాను తీసి చేతికిచ్చాడు.

ఆ సరదారు దీక్షతో ఫర్మానాను ఎగాదిగా చూశాడు. కాగడాను తెమ్మని ఆ వెల్తురులో పరీక్షించాడు.

సర:—మీ భార్యపేరు ?

అమ్మయ్యో. ఇదేమి ప్రశ్న? వసుబాలునిగుండె గుభిల్లుమన్నది. అయినా ఆమె పాతాలు కొన్ని చెప్పిఉన్నది. “సిరియాలదేవి” అని అతడు ప్రతివచనమిచ్చాడు.

సర:—మీకెప్పుడు వివాహం అయింది.

వసు:—ఎడన్నర్ధం.

సర:—మొదట వచ్చేటప్పుడు భార్యతో వచ్చారా?

వసు:—లేదు. కాని మా అత్తవారూరికి బేగిరావుటపా పంపాను. ఆవిడ వచ్చింది.

సర:—ఏవూరినుంచి?

వసు:—మధిరదగ్గర మడపకొండ.

సర:—అవును, మీరు కొండపల్లి జాగిరునుంచి వచ్చి ఉంటార్. మాకు అర్థం అయింది: మాకు మీ సంగతి ఇది వరక్కు తెల్సును. అయితే మీరు మా బీజపూరునుండి యెల్లేయాల. మీబీబీనిరప్పించారు. ఆ అత్తవార్క్ ఇంట్కి ఎల్లలేకపోయార్ మీరు ఒక్కరే?

వసు:—ఖమ్మంమెట్టులో మా భార్యగారి మేనమామగారు ఉన్నారు. వార్నిచూచి అక్కడ నెలరోజులు మకాం సేద్దాము అనిన్నీ, కలిసి ప్రయాణం చేయడం పడుచువాళ్ళకు సరదా కాబట్టిన్నీ— ...

సర:-సరేనయ్యా, పయానంలో ఔరత్ ఉంటే దొంగలిబయం ఎక్వాకాదు అండీ?

వసు:-మీ రాజ్యంలోను గోలకొండ రాజ్యంలోనూ మేము దొంగలికి భయపడం.

ఆ ముక్క వసుబాలుడనగానే, సరదారుకు ఆనందంకలిగింది. అతడు మళ్ళీ మాట్లాడకుండా వసుబాలుణ్ని ఒక గదిలోకి తీసుకొనిపోయి, అన్ని దుస్తులు విప్పించి శల్యపరీక్షచేశాడు.

"సరే, మీరుపొండి!" అని ఆ సరదారు అన్నాడు.

"మీకి భార్యకి తనిఖీ చెయ్యాలి మాలో ఆడవేగువాళ్ళు వున్నారు అండీ. వాళ్ళు తనిఖీ చేస్తారు. సిత్తం" అని ముగింపాడు.

వసు :— ఏమయ్యా శ్రీ గజపతి మహారాజువారికి ముఖ్య సభ్యుల్లో ఒకణ్ణి. వారి శ్రీముఖం ఉన్నది. వారికి ప్రాణస్నేహితులైన శ్రీశ్రీ సుల్తాన్ బహదూర్‌వారి ఫర్మానా ఉన్నది. అప్పటికీ నువ్వు అగౌరవం చేస్తున్నావు. ఇది మా ప్రభువుకు విన్నవించుకోవాలి. అటుపైన ఏమిజరిగేదీ నువ్వే ఆలోచించుకో.

సుబే :- సలామ్! మీరు చెప్పింది నిజం. అయితే నేన్ బీజపూర్ వేయిసైన్యం సరదార్. మా రాయసూర్కు రహస్యాలన్నీ ఒకటి అడ్గి మీకీ ఔరత్ అంతా తీస్కుపోయింది. ఆమె మాయామంత్రంలా మాయం అయిపోయింది అండీ! అందుకు మేము ఈలాంటి కట్టుదిట్టాల్కు చేషాం;అందుకు మీకీ క్షమింపాల.

ఇంతలో ఆ బాలిక పరీక్ష అయింది. ఒక స్త్రీ మేలి ముసుకు వేసుకు వచ్చి ఒక కాగజ్‌ముక్కు ఆ సరదారుకు ఇచ్చింది. అది వసుబాలుడు తన మామగారికి భార్యను పంపమని రాసిన ఉత్తరం- భార్యను త్వరగా పంపించమని. మడవకొండ మామగారి నివాసగ్రామం.తాను కొంతకాలం బీజపూరులో భార్యతో ఉండాలని ఉన్నదనీ, తమ పారశీంభాష నేర్చుకోడం పూర్తికాగానే, తానూ తనభార్యా బయలుదేరి ఖమ్మంమెట్టుపోయి అక్కడ నెలరోజులు ఉంటామనీ ఆ తర్వాత మడవకొండ వస్తామనీ వసుబాలుడు మామగారికి రాసిన ఉత్తరం.

సుబే:- అయ్యా నేను సెప్పిన లడ్కీకి యెరిగిన ఔరతులు కొంత మందిక్కు ఉన్నారు. వారు రాయచూరు వాళ్ళు. వాళ్ళకి మా కబురు యెల్లింది. రేపట్కు వస్తార్. అందాకా మీరు ఈ షత్రంలో ఉండవాలా ఉంది.

6

వసుబాలుడి హృదయంలో రాయిపడింది. అతడు సరే, అని అతి ధైర్యంగా పలికి, లోనికిపోయాడు. గదిలో బాలిక సేవకులు పరచిన తివాసీ పైన కూర్చునిఉంది.

"ఇది అంతా ఎట్లా —" అని వసుబాలుడు ప్రారంభించబోయాడు.

"ష్" అని ఆ బాలిక సైగచేసింది. తన దగ్గిరగా కూర్చుండమని ఆమె వసుబాలునికి సైగచేసింది.

వసుబాలుడు ఒళ్ళు ఝల్లుమంటుండగా ఆ బాలిక దగ్గరకు పోయి కూర్చున్నాడు.

ప్రతిదళమువారు జరుపుతున్న ఆ నాటకము వసుబాలుణ్ణి ఏ దివ్యలోకానికో తీసుకొనిపోతున్నది. ఆమె బంగారుచాయలో స్వర్ణనదీప్రవాహ రేఖలు పోల్చుకొన్నాడు. ఆమె దేహసౌభాగ్యంలో దేవ పారిజాత పుష్పాల మాలిక చూచినాడు. ఆమె సన్నని నడుంలో ఆధ్యాత్మిక రహస్యం పోల్చుకొన్నాడు. పయ్యెడ అలంకరించిన ఆ బాలిక వక్రం పాల్కడలిలో అమృత కలశాలుగా ఊహించుకున్నాడు. ఆమెచేతులు రామయామాత్య గీతాలట. ఆమె కన్నులు, ఆ కన్నులలోని చూపులు రాగతాళాల మేలిమి కలయికట. కోల గాక గుండ్రము గాక పరమ శిల్పస్వప్నమైన ఆ బాలిక మోము శారద వీణాజనిత దేవగాంధారరాగమట. ఆమె పెదవులలో లక్ష్మీహస్తాంచిత లీలా కమలమాధుర్యాలు రూపుపొందాయట.

ఈ బాలిక తన జీవితంలో ఈలా ప్రవేశించడం పాల సముద్రంలో షవళించిన రంగనాథుని యెదుట లక్ష్మీబాల ఉదయించడం వంటి దేనట !

"వసుబాలరెడ్డిగారూ !"

వసుబాలుడు ఉలిక్కిపడి ఆ చీకటిలో ఆమెవైపుకు మోము తిప్పినాడు. సువాసన పూరితాలై ఆమె నిశ్వాసాలు చల్లగా అతనిమోము తాకినవి.

ఆ మోమంతా సమీపంగా దర్శనముకాగా వసుబాలుడామె హృదయా నికి గాఢంగా అదుముకొని, తన వేయిజన్మాలు, తనకోటికవిత్వాలు సార్థకం చేసే తమిపూరితచుంబనాన్ని పొందుదామన్న కాంక్షను అక్కడక్కడే ఆపు కొన్నాడు.

ఆ బాలిక రహస్యంగా అతని చెవిలో "బంగారుకాటిక భరణి చూసి మీట సంగతి తెలియక నాకు తిరిగి ఇచ్చివేసింది. రేపు నన్ను గుర్తించగల ఆడవేగువాళ్ళు వస్తారు. నన్ను అనవాలుపడతారు. నేను మిమ్మల్ని వృధాగా ప్రాణాప్రాయస్థితికి తీసుకురావాలి. నేను పారిపోతాను. మిమ్మల్ని ఏమీ చేయరు. కైదు మాత్రం వేస్తారు" అని తెలిపింది.

ఈ బాలిక తన్నువదలి పారిపోవడమే! అని వసుబాలుడనుకున్నాడు. తన్ను రక్షించడానికా ఈమె ఈ మార్గం తెలుపుతున్నది.

"నువ్వు పారిపోతే వాళ్ళకు పట్టుబడకుండా వెళ్ళగలవా?"

"ఏమో! నాకు శక్తి ఉన్నంతవరకూ ప్రయత్నం చేస్తాను. నా ప్రభువుకోసం నా ప్రాణంపోతే ఏమి?"

"ఓహో! నువ్వు ఒక్క దానవే పారిపోగలవా ? ఒక మనిషివస్తే పరుగెత్తగలవా ? నీకు సహాయం చేసేవాళ్లు ఎవరు దొరుకుతారు?"

"మా నాయనగారు 'వేగువారు పరుల సహాయం కోరరు; ఎవరికివారే సహాయం-ప్రాణంకు వెరవవద్దు-, అని చెప్పేవారు."

వసుబాలుడు గజగజ వణికాడు. అతనికి ఏమీ పాలుపోలేదు. ఈ బాలికతో వెడితే, తానూ ఆమెకూడా పట్టుబడతారు. తప్పదు. అప్పుడు ఇద్దరికీ మృత్యువే. మృత్యు వెంత భయంకరమైంది? ఎన్నెన్ని భాషలు నేర్చుకొని-

ఈ ఆలోచన కడ్డమువచ్చి, ఆ బాలిక "వసుబాల ప్రభూ! మీరు సకల భాషాకోవిదులు, మహాకవులు. మీరు పట్టుబడితే వారు కోపంతో మీకేదైనా శిక్ష విధిస్తే మీరు భరించలేరు. నేను వేగు. స్త్రీని. ఈ వృత్తి నేర్చుకోవడమే ప్రాణం ఒడ్డడం. మీరూ మీ వ్రాసిన గ్రంథాలు మీ గురువుగారైన పెద్ద

నామాత్యులవారికి వినిపించాలి. శ్రీ రాయలువారికి అంకితం ఇవ్వాలి. నాగ సహాధ్యాయుల మెప్పుపొందాలి. కాబట్టి నేనిక్కడ ఉంటాను. మీరు వచ్చి పొండి. నన్ను పరీక్షచేసి నాచేత నిజంచెప్పించడం మొదలగు పనులకు కొంతకాలం వ్యవధివస్తుంది. మీరీలోపుగా చాలా దూరం వెళ్ళి మాయమై పోవచ్చును." అని అన్నది.

వసుబాలుడు ఉలిక్కిపడ్డాడు. ఆ బాలికమాట ఒక్క నిమేషం మూగ పోయాడు. భయంతో ఆమె దగ్గరనుంచి కొంచెం దూరం జరిగాడు. శ్రీ రాయల సభాప్రైభవం, ఆనందంతో కూడుకొని ఉన్న తనదైనందిన జీవితం, తన ఉత్తమ కావ్యరచనా అన్నీ జరుగుతుంటాయే!

కాని, ఈ బాలికను ఎలా వదిలిఉండటం? ఎంత సుందరాంగి! ఎంతటి వీరహృదయ! మహారాజనినా, తండ్రి అన్నా ఎంత అంచంచలభక్తి! ప్రాణాలకైన వెరవనిధీర! అయినా స్త్రీలకు రాజసేవ అవసరమేమిటి? సరస్వతీసేవా, పతిసేవా చేస్తూ కూర్చుండకూడదా?

ఓహో! ఈ బాలిక కష్టాలకు అధిదేవతలయినా, తన ప్రభుసేవకై నిర్భయంగా రాజసేవ దివ్యపథాన సంచరించే అమృత హంసిలా ఉంది.

ఇంతలో అస్పష్టంగా అతని చెవులకి వెక్కి వెక్కి ఏడుపు వినవచ్చింది. వసుబాలుడు ఉలిక్కిపడి హృదయం గతులుతప్పి ఆ అమ్మాయి వైపు తిరిగి ఆమె చేయిపట్టుకొని ఆ బాలికను తన హృదయాని కదుముకొన్నాడు. అతని వక్షంపై వెచ్చని కన్నీటి చుక్కలు జలజల రాలాయి.

"ఓ బాలికా! నీ పేరు సిరియాలదేవి కావచ్చును, కాకపోవచ్చును, నాకు మాత్రం సిరియాలదేవివే. ఆనాడు నా బ్రతుకులోని నువ్వు ఒక ఇంద్రజాలంలా, అమృతవర్షపాతంలా, వేగంగా అవిచ్ఛన్నంగా వచ్చిన ముహూర్తాన నేను దివ్యభూములకు తేలిపోయాను. నేను వట్టి పిరికివాడిని, నిన్ను రక్షించుకొనుటకే భయపడేహీనుణ్ణి! నిన్ను వదలి నన్ను రక్షించుకొందామనుకొన్న నికృష్టజీవిని. నువ్వు వీరకర్మవ్రతవు. ఉత్తమ చరిత్రవు. అపర రుద్రమవు. నువ్వు సత్యభామవు: నీ జీవితము పవిత్రజాహ్నవీ

ప్రవాహమే. నన్ను క్షమించు! సిరియాలదేవీ! నన్ను క్షమించు. నన్ను నీ సేవకుణ్ణి చేసుకో. నువ్వు ఒక్కదానవే వెళ్ళలేవు. నువ్వు నవాబు సైనికుల చేతుల్లో పడిపోతావు. నువ్వు వేగంగా పరుగిడలేవు. అవసరమైతే యు....ద్ధం....యు....ద్ధం....చేయ....లేవు. కాబట్టి మనం ఇద్దరం కలిసి ఉండవలసినదే."

"మీరు కవులు! మీరు ప్రజల హృదయం ఆనంద తాండవగతులకు ఉమ్మలం చేయగలరు. మీకు తుచ్ఛ యుద్ధాలు వద్దు. ఈ హింసా వద్దు. నాకు కళ్ళనీళ్ళు రావటానికి కారణం భయంకాదు. ఆడదాన్ని............ చేతగానిదాన్ని. ఇదివరకు ఏ పరపురుషునీ ముట్టనైనా ముట్టలేనిదాన్ని! అలాంటి అబలను బాలికను. నేను నా ప్రభువునకు సేవ చేయలేను. నాకు మా నాయనగారు అప్పగించిన ఈ పరమోత్తమ ముఖ్యాతిముఖ్య కార్యము నేను చేయలేనేమో అని ఆలోచన గలిగి, కంట నీళ్లు వచ్చినవి. కంటనీరు పెట్టడం మా ఆడవాళ్ళ స్వభావమే కదా'" అంది.

వసుబాలుడు ఆమె మాటలకు పరవశత్వం పొందినాడు. ఆమె జీవితమే కవిత్వమా అని అనుకున్నాడు. తన ప్రభువు కృష్ణరాయలు మహా కవి, ఉత్తమ విద్వాంసుడు. ఉత్కృష్ట హృదయుడు. అసమాన వీరుడు. అకుంఠిత భక్తుడు. అతడు లోకకల్యాణంకోసం తన ప్రాణానికి వెరవడు! ఇక తానో! ఏమి కవి, ఏమి వీరుడు? ఎలాంటి పుత్రుడు తాను మహా సేనానాయక శివబాలరెడ్డి ప్రభువుకు? అలాంటి తా నీ బాలిక నీడనైన చరించడానికి తగునా? ఓహో! ఈమె తోటలోని మంచిగంధపు తరువు, వెన్నెల, పారిజాతకుసుమము, అమృతము, భగవద్గీతా మాధుర్యం!

వసుబాలుని ఒడలంతా విద్యుత్ ప్రవాహాలు ప్రసరించాయి. ఉత్సాహం తేజస్సూ అతనికి రెక్కలై మొలిచాయి. ఆమెను మరీ దగ్గరగా అదుముకొన్నాడు. ఆమె చెంపలు తన హస్తతలాలతో అదిమి ఆమె మోమెత్తి ఆమె కన్నులా చీకటిలో పారకించినాడు. ఒడలు తెలియక పెదవులు చుంబించినాడు.

వెంటనే అతడు ఎంత తప్పు చేసినాను, అని కుంగిపోయినాడు. ఆమెను తన కౌగిట్లోనుండి వదలి "క్షమించు దేవీ! నేను పిశాచినైనాను!" అన్నాడు.

ఆమె వసుబాలుని మెడచుట్టూ చేతులుచుట్టి "ప్రభూ! ఇదివరకే నాకు ప్రభువులు మీరు. అవసరముకొలది ముద్దు పెట్టుకొనుట నాకు ప్రభుపు కాబోవువానినిదక్క నేనెల్లా అలా చేయగలుగుదాన ననుకొన్నారు. ఆ రహస్యం శ్రీ శ్రీకృష్ణరాయ ప్రభుస్కంధావారం చేరిన తర్వాత మనవి చేస్తాను." అని అంటూ మరల ఆమె అతని పెదవులు గాఢంగా చుంబించి, ఆయన కౌగిలి వదలి వంగి, ఆయన పాదాలు తన కన్నుల కద్దుకుని "మహా కవీ! ఇక మీరు మహావీరులుకండి" అన్నది.

అతని చెవిలో ఆమె గవాక్షపు కట్లఊచలు లాగివేయమని కోరింది. అత డట్లు చేయగానే ఇద్దరు చప్పుడు కాకుండా ఆ చీకటి గదిలోంచి సత్రం వెనకవున్న సందులలోపడి ఊరి బయట పొలాల్లోని చీకట్లలో మాయమయ్యారు.

సత్రంలో నీళ్ళగది కెదురుగుండా పహరాజవాను ఏ ఏమరపాటూ లేకుండా పారా ఇస్తూనే ఉన్నాడు.

ఆ రాత్రల్లా భయంతో ఒణికిపోతూ అలసటపడి ఒదిగిపోతూ కాళ్ళనొప్పులతో కణతల బరువుతో యిరవై అయిదుమైళ్ళు నడిచారా కాందిశీకులు! డొంకలు, గుట్టలు, కత్తుల్లాంటి రాళ్లు, పెద్ద బండరాళ్లు దారి పొడుగునా, అపశ్రుతులలా ఎదురుపడుతున్నాయి, అపశ్రుతులలోని అపస్వరా లులా కీచురాయిలు. అడవిమృగాల ధ్వనులు గుండెల కలతపెడుతున్నాయి. ఈ అపశ్రుతి స్వరాలమధ్య తప్పించుకొని ప్రసరించే కృష్ణాకల్యాణి రాగిణిలా వారిరువురూ, ఒకరి కొకరు ఆసరాగా ఆకాశాన చుక్కలే వీణమెట్లులుగా ఆనవాళ్ళు సరిచూచుకుంటూ దక్షిణంగా పోయారు.

చల్లనిగాలి వీచింది. అస్పష్ట మధురగీతము వినబడింది. కొంత అరణ్యము దాటగానే, ఎట్టయెదుట కృష్ణానది.

దారిలో నవాబుసైన్యాల శిబిరాలు కనబడ్డాయి. డేరాలు ఆ చీకట్లో తెల్లని గోడలులా ఉన్నవి. భయపడుతూ చుట్టు దార్లుచుట్టి-నడుస్తూ కృష్ణ ఒడ్డుకు వారిద్దరూ చేరారు.

నీరసము కమ్ముకుంటున్న కొలది, ఆయాస మెక్కువైనకొలది వసు బాలుడికి ధైర్యము, ఆనందము ఇనుమడిస్తున్నాయి.

ఇక కృష్ణ ఎల్లాగు దాటడం? అక్కడ కృష్ణఒడ్డు రాళ్ళతో కత్తిరిగట్టు మళుపుతిరిగి ఉన్నది. అవతల అస్పష్టంగా ఇసక ఒడ్డూ, గుట్టలూ కనపడు తూన్నవి. నెమ్మదిగా ఆ ఒడ్డునుండి నీటిమట్టానికి దిగడానికి వారిద్దరు ప్రయత్నంచేసే సమయంలో ఆ చీకట్లోనుండి ఒక పిశాచ ధ్వని, "ఎవరు మీరు? అక్కడే కదలకుండా ఆగండి" అని వినవచ్చింది. ఇద్దరూ విశ్చేష్టులై అలాగే నిలుచుండిపోయారు. ఇంతలో ఎవరో చెకుముకి వెలిగించి కాగడా ముట్టించారు. నవాబు సైనికులు వీళ్ళదగ్గిరకువచ్చి వీరిరు వురనూ ఎగాదిగాచూచి వారిలో వారేదో సైగచేసుకున్నారు.

ఒకడు:—ఎవరు మీరు?

వసు:—మేము దారి తప్పిపోయిన బాటసారులము.

రెండ:—ఇక్కడ ఎక్కడ దారితప్పిపోయారు?

బాలిక:—మువ్వెమట్టి గ్రామంనుంచి గద్వాలపోతూ ఉంటిమి. ఇక్కడికి నాలుగుమైళ్ళలో దొంగలుకొట్టి దోచినారు. మేము ఎవరికివారము చెదరి పారిపోయాము. మా యిద్దరం ఇలా పారిపోయి వచ్చాము.

ఒకడు:- అల్లా మిమ్మల్ని చూస్తే మాకీ సాలా అనుమానంగా వుంది. ఇంకా కొలదిదూరంలో మా సైన్యం మకాం చేసింది. అక్కడికి మీరిద్దరూ రావాలి.

వసుబాలుడు తన సిరియాలదేవికేసి పారచూశాడు. ఆ అమ్మాయి అతనివైపు తీక్షణమైన వీక్షణం పంపించింది. అతని ఒళ్ళు పొంగి పోయింది.

పారాఅతడు వాళ్ళిద్దరివైపు ఆ కాగడా వెలుతురులో పార

చూచాడు. తుండులులా ఉన్నారు. కత్తులతో నల్గురూ! ఈలాంటి రాక్షసులతో తాను యుద్ధం చేయగలడా?

ఇంతలో అందులో ఒకడు సిరియాలదేవి చేయి పట్టుకొని తనవైపు లాక్కున్నాడు. అమ్మాయి 'ఓయి!' అని అరచింది.

ఆ మరుసటిక్షణంలో ఒక్క సింహపుగాండ్రు పెట్టి ఒక్క గంతులో వసుబాలుడు వానిమీద కురికి ఆ చేయిపట్టుకున్న సైనికుని పొట్టమీద తన్ని వాని చేతిలోని కత్తి లాక్కున్నాడు. వాడు వెనక్కుపడి ఒక రాయితగిలి, చైతన్యరహితు డయ్యాడు. ఈ సంఘటన ఒక మెరుపులా జరిగింది.

రెండవవాడు కాగడా అవతలపారేసి కత్తిదూసి వసుబాలుడిమీదకు ఉరికాడు.

తరాలనుంచీ వసుబాలుడి కుటుంబంలోఉన్న క్షాత్రం రాళ్ళు పెకలించుకొని వచ్చేనదిలా చిమ్ముకుంటూ వచ్చింది. తండ్రి మహావీరుడు. శివబాలరెడ్డి ఖడ్గయుద్ధ ప్రావీణ్యము రాయలదేశంలో ప్రతివారిచేత పొగడ్త పొందింది. ఆ ప్రావీణ్యము వసుబాలుని ఆత్మలో ఉంది. దేహంలో సమైక్యమై దాగిఉంది. నాలుగైదు పొడుపులు, అడ్డుకోతలు, ఏటులు, మెలికలూ తళతళలాడినవి. ఆ సిపాయి తన డొక్కలోంచి చిమ్మేరక్తం చేత్తో ఆపుచేసుకుంటూ పడిపోయాడు.

ఆ బాలిక ఇదంతా చూస్తూనే ఉంది. వసుబాలుడి సాహసం చూచి ఆశ్చర్యపడ్డది. ఆమెకు అపరిమిత సంతోషం కలిగింది. ఆమె కన్నులు నక్షత్రాలులా మిలమిలలాడినవి. పడివున్న సిపాయి లేవకుండా ఆమె అతని పీకపైన కాలువైచి త్రొక్కి ఉంచి, అతనినడుమును ధట్టీవేలాడు కైజారు తీసి, కదిలితే పొడిచివేయవలెనని ఉన్నది.

అతనికి స్పృహవచ్చి కదిలినాడు. బాలిక వెనక్కు తప్పుకొన్నది. వసుబాలుని మహోగ్రమూర్తినీ స్నేహితుని అవస్థా చూచి అతడు వసుబాలుడికి మోకరించాడు. వసుబాలుడు పారిపొమ్మని అతనికి సైగచేశాడు. ఆ భటుడు ఒక్క చిటికలో ఆ డొంకల్లో మాయమైపోయాడు.

వసుబాలుడికి ఉత్సాహం సడలింది. భయము కలిగి గజగజలాడి పోయినాడు. తానెలా చంపగలిగా డొకమనుష్యుణ్ని-మాంస భోజనానికాలు మానివేసినా తాను?

అతడు కూలబడి వణుకుతూ అప్పుడే ఎరుపులలము ఆ అస్పష్ట సంధ్యలో లీనమైపోయే ముఖం రెండు చేతులా మూసుకున్నాడు.

ఆ బాలిక గబుక్కున బాకుపారవేసి వసుబాలుడి దగ్గరకు గంతువేసి అతన్ని కౌగలించుకొని "మీరుచూపిన ధైర్యం, వీరత్వము, ఆయుధ కుశలత అపరిమితమైన ఆనందాన్ని కలిగించినవి. మీకేమిభయం? మీరు శివ బాలరెడ్డి కుమారుడుగదా! ఒక్క మనుష్యుణ్ని-విరోధిని-పరప్రాణాల్ని నిశ్చింతగా నల్లిని చంపివేసినట్లు తీసివేయ దలుచుకున్న వాడిని చంపుట ఏమి దోషము?" అని ఆనందాశ్రునయనాలతో అతని ముఖం చూసింది. వసు బాలుడికి జీవితం ధన్యమనిపించింది. ఆ వెలుగు చీకట్లో చెదిరిపోయిన ముంగురులతో కాంతులను వెదజల్లే మోముతో సౌందర్య నిధులైన కన్నులతో తన్ను కౌగలించుకున్న బాలికను చూచి వసుబాలుని పిరికితనం తెల్లవారుముందులా పటాపంచలైంది. అతడామెను ఒడిలోనికి తీసుకొని మూర్ధ మాఘ్రాణించి, "నువ్వు నన్ను ప్రేమిస్తున్నావా?" అని చిన్న ప్రశ్న వేశాడు.

"నాకు మొదట ఇష్టంలేదు; కాని మిమ్మల్ని చూచినకొద్దీ నాహృదయం సంపూర్ణంగా మీపాలయింది. అప్పటితో నా ఆత్మ నా సర్వస్వము తమలో లీనమైపోయింది."

వసుబాలుడి హృదయం రాగాలు పాడింది.

"అయితే పరపురుషుణ్ణి అన్నైనా ఎంచక నన్ను తాళికోటలో...."

"మా నాయకుడు కొద్దివారాలక్రిందట మానాయనగారికి రహస్యమైన అంచె పంపించాడు. అదిచూచి ఆయన గడియలకొద్దీ అదే ఆలోచించుకున్నారు. ఒకరోజున ఆయన నన్ను మారువేషం వేసుకోమన్నారు; అట్లనా వేసుకున్నాను. ఇద్దరం బయలుదేరాము. బీజపురంలో నవాబుగారి మోహన్

ఖానాలో మీదగ్గరకు వచ్చాం. ఒక బుధవారం ఒక ముసలి తురక నవాబు ఆయన కుమారుడూ రాలేదూ?"

"ఆ యిద్దరు మీరా! నిజంగా!" ఆ బాలికను తన హృదయానికి ఇంకా అదుముకున్నాడు.

"మేము బయటికి వెళ్ళిపోయిన తరువాత మా నాయనగారు నన్ను చూసి "అమ్మాయీ అరవిందా, ఆ అబ్బాయియే నీ భర్త; అది శ్రీ శ్రీ మన చక్రవర్తి ఆజ్ఞ సుమా!" అన్నారు.

వసుబాలుడు ఆశ్చర్యంచేత అనిమిషుడయ్యాడు. "ఏమిటి! నీపేరు అరవిందా! ఎంతమనోహరనామం. అరవింద! అరవింద! ఈ నామమే నా బ్రతుకు పరమావధిని నాకు ప్రత్యక్షం జేయగలదా?" అని అతడు పులకరించిపోయినాడు. అతనికి వేయి ఏనుగుల బలం వచ్చింది.

తెల్లవారిపోతున్నది. మంచువిడిపోయింది. ప్రకృతి అంతా తూర్పారాగములు పాడింది.

వసుబాలుడు అరవిందాదేవి చేయిపట్టుకొని నెమ్మదిగా కృష్ణ దాటించడం ప్రారంభించాడు. కొంతదూరం పోయేటప్పటికి లోతు అయింది. వసుబాలుడికి ఈతరాదు. మళ్ళీ వెనక్కు వచ్చారు. ఒడ్డునఉన్న పడిపోయిన రెండు చెట్లను కష్టపడి కృష్ణలోనికి తోశారు. ఇద్దరూ పట్టుకొని నెమ్మదిగా కాళ్ళు కొట్టుకుంటూ నదిలోనికి లోతుల్లోకి తేలిపోయారు.

ఆ ప్రవాహానికి చాలా దిగువను గట్టుఎక్కారు. ఎండ వచ్చింది. దంత ధావనాదులు చేసుకుని రాయచూరు ఎటువుందో అని కృష్ణానదీతీరం వెంబడే నడక సాగించారు. వసులుడు తలకు చుట్టుకున్న పై కండువా తడువలేదు. కాబట్టి అది చీర విడుచుకొని కట్టుకోమని అరవిందాదేవికి ఇచ్చాడు.

ఆమె పునహా పట్టుచీరె పాముకుబుసలాంటిది. ఆ ఎండలో ఒక అరగంటకి ఆరిపోయింది. ఆరిపోయిన బట్టలు కట్టుకొని ఇద్దరూ దారిసాగించారు. ఆకలి! ప్రొద్దెక్కిన కొద్దీ ఆకలి ఎక్కువ అయింది.

అలాగే వెడుతూ ఉండగా నెమ్మది నెమ్మదిగా ఫిరంగుల చప్పుడు వినవచ్చింది. పెద్ద కల్లోలము, హోరు. వీళ్ళు నెమ్మదిగా ఒకగుట్ట ఎక్కారు. ఎదుటనుండు సైన్యాలు హోరాహోరీ పోరుతున్నారు. రెండు క్రోసులు వ్యాపించి వున్నవి ఆ సైన్యాలు. బందూకులు తోపుఖానాలు చెవులపుటాలను బద్దలుకొడుతున్నవి. అతిపారవశ్యంగా కించిత్తు భయంతో చూస్తూ నిలు చుండిపోయాడు వసుబాలుడు. అరవింద ఆకలి, బడలిక, ఆయాసంవల్ల ఒడలి పోయినపువ్వులా నేల వాలిపోయింది. వసుబాలుడు చూచి, 'అమ్మయ్యో' అని ఆ బాలికను ఎత్తుకొని నెమ్మదిగా ఆ గుట్ట దిగాడు. "అవతల సైన్యం రాయలసైన్యం అయివుంటుంది. అక్కడకు ఎలాగైనా జేరుకుంటిమా మా ప్రాణాలు మావి" అని అనుకుంటూ వసుబాలుడు ఆవైపు ఆ చెట్ల చాటు నుండి వెళుతూ ఉన్నాడు.

అతని హృదయానికి పసిపాపలా హత్తుకుపోయిన ఆ బాలిక అతని మొగంచూచి "ఈ సమయంలో నేను బ్రతుకుతానని తోచదు. నన్ను వదలి మీరు వెళ్ళిపొండి" అన్నది.

వసుబాలుడు భయపడి కోపంతో "నేనా నిన్ను వదలడం ? పెన్నిధి దొరికిన పేదలా వున్నాను. పాలసముద్రంలో లక్ష్మి విష్ణువుకు దొరికినట్లు నాకు దొరికినావు. నా ప్రాణం అంతా నీలోనే వుంది. నువ్వులేని ఉత్తర క్షణంలో శివబాలరెడ్డి పుత్రుడులేని తండ్రి—! !"

ఆ బాలిక నవ్వుతో అతనినోరు మూసివేసింది.

"అవతలిది శ్రీ చక్రవర్తి సైన్యం. మనం ఎల్లాగో అక్కడికి పోవాలే. నాకు ఏమీ ఓపికలేదు. కాబట్టి మీరు నన్నుదింపండి. కొంతదూరం నడవగలను. అలా నడవలేనప్పుడు మీరు నన్ను......ముఖ్యంగా ఈ రెండు వస్తువులు మీదగ్గర ఉంచండి. ఇది శ్రీ చక్రవర్తి రహస్య ముద్రిక. ఇది మీరు మాకు అమరాబాదు పంపిన బేగిరావు ఉత్తరం" అని నవ్వుతూ యిచ్చింది. "ఎందుకూ ఈ ఉత్తరం" అని చిరునవ్వుతో వసుబాలుడు ఆ ఉత్తరం చూసుకున్నాడు. అచ్చంగా తన వ్రాతే!

"ఈ ఉత్తరం ఎందుకు దాచుకోటం?...."

"ఆ ఉత్తరమే అతి ముఖ్యమైంది. ఒకవేళ మీరు వ్రాఖిరే మాట్లాడ స్థితిలో వుంటే అప్పాజీవారికి ఈ ఉత్తరం యివ్వండి!"

"ఈ ఉత్తరం ఈ ముద్రిక ఎలా దాచావు దేవీ! ఆ సరదారు ఒక స్త్రీ చేత పరీక్ష చేయించాడుకదా!"

"వేగులవారిలో శ్రీ చక్రవర్తి వేగులవారికి సరిపోయినవాళ్ళు భారత ఖండంలో లేరు! ఆ రెండున్నూ నాతలముడిలో దాచుకున్నా. దేహమంతా వెదకిన మనిషి తలకట్టు వెతకలేదుసుమండీ!"

వసుబాలుడు ఈ నాలుగుదినాల్నుంచి కవులుకూడా ఎరగని కొత్త సంగతులు నేర్చుకోడమనే ఆశ్చర్యంలో పడి వున్నాడు.

ఆ రెండువస్తువులున్నూ వసుబాలుడు నడుముకు కట్టుకట్టుకుని బట్టలు సర్దుకున్నాడో లేదో విరిగిపడ్డ ఒక కొండ ప్రవాహంలా గుఱ్ఱపు సైన్యం పారిపోతూ ఆదారిని వచ్చింది. అనేకమంది గాయాలు తగిలి వగరుస్తూ ఉన్నారు. వారిగుఱ్ఱాలు రక్తాలు కారుస్తున్నవి. వారికవచాలు ముక్కలైపోయి వున్నవి. విరిగినకత్తులు, ముక్కలైన కాళ్ళతో ప్రాణాలకోసం పరుగెత్తుకు పోయి వచ్చారు. వాళ్ళు మనవారిని చూచారు. కొందరు రౌతులు ఓపిక లేక పోయినా గుర్రాలను వీళ్ళమీదికి తిప్పారు. వసుబాలుడు అరవిందాదేవిని వెనక్కుతోసి, కత్తిలాగి ఝళిపించి, జేవురించిన మొగంతో హృదయంలో ఏమూలలోనూ లేనిభయంతో నిలుచున్నాడు. గుఱ్ఱాలు సకిలిస్తుండగా నలుగురు రౌతులు నాలుగువైపులా వచ్చారు. అరవింద కూర్చున్నది. ఆ దినాన వసుబాలుడు దెబ్బతగిలిన సింహములా పోరాడాడు. దెబ్బలు తిన్నాడు; రక్తధారాల ఎరుపుతో ఉదయభానుబింబం అయ్యాడు. కొనఊపిరి వున్నంత సేపు ఏటుఏటుకు తప్పుకోడం; పోడుపు పోడుపుకు వంగడం అలా యుద్ధంచేసి వేటకుక్కల ముందర కొమ్ములజింకలా, పెద్దపులుల మధ్య వృషభరాజులా, తమదగ్గిరకు వాళ్ళని రానీయకుండా యుద్ధం చేశాడు.

చేతిలోకత్తి యెగిరిపోయింది; నెత్తిమీద బలమైన గాయం తగిలింది.

కళ్ళలో మెరుపులుకమ్మి గిఱ్ఱున తిరిగిపోయి గబుక్కున చైతన్యంవదలి పడి పోయాడు.

అరవింద ఛంగున ముందుకు ఉరికింది! దాచివుంచుకున్న బాకుతీసింది. నాలుగుదెబ్బలు తిన్నది. ఒకడి గుఱ్ఱాన్ని పొడిచివేసింది; మహాశక్తి అయి పోయింది అరవిందాదేవి. నాలుగు క్షణాలు జరిగినవి.

ఇంతలో డెక్కలచప్పుడు, సింహనాదాలు వినబడ్డవి. రాయలుగుఱ్ఱపు దళం కోదోలు విల్లునుంచివచ్చే బాణంలా వచ్చింది. దానితో చెల్లాచెదరై పారిపోయారు ఆ బీజపూరు రౌతులు. అందులో ఒకడు కసిగొని, గుఱ్ఱంమీద నుంచే వంగి, తూలిపడిపోతూవున్న అరవిందాదేవిని ఒక్క అదటున మీదికి లాక్కొని పారిపోయాడు.

ఆ వచ్చిన రౌతు లది చూశారు. వాళ్ళవెనక అమితవేగంగా వచ్చిన సైన్యంయావత్తూ ఉదాయించారు. కాని నాయకుడి పక్కనున్న రౌతుకి "ఇప్పుడు జరిగిన ఆ అధర్మయుద్ధములో ఒక వ్యక్తి పడిపోయి వున్నట్టు వున్నాడు; చచ్చినాడో బ్రతికివున్నాడో చూచిరా—కొన ఊపిరి వుంటే నెమ్మదిగా నీదగ్గిర మందులు ఇచ్చి మన శిబిరానికి తీసుకుపో" అని ఆజ్ఞఇచ్చాడు. ఆతడు వెనుతిరిగి మన వసుబాలుడు పడివున్న స్థలానికి వచ్చాడు. నాడి చూశాడు. "ఊఁ" అని తల ఊపుకున్నాడు. మందుల సంచిలో వున్న ఒక చిన్నమాత్ర తీసి పళ్ళు బిగిసిపోయివున్న వసుబాలుడినోరు బలంతో విడదీసి ఆ మాత్రవేశాడు. దానితో వసుబాలుడు ఒక్క నిమేషంలో మూలగడం ప్రారంభించాడు.

9

వసుబాలుడికి మెలకువ వచ్చేటప్పటికి ఒక గుడారంలో వున్నాడు. మంచి పరుపులు, దిండ్లు నులకమంచంమీద పరిచివుండగా, అందుమీద పడుకొని వున్నాడు. గబుక్కున లేవబోగా అక్కడే వున్న ఒకాయన వద్దని వెనక్కు పడుకో పెట్టాడు.

వసు:—నే నెక్కడున్నాను?

అతడు:—శ్రీవిద్యానగరాధీశ శ్రీ మూరురాయరగండ కృష్ణరాయ సార్వభౌముని శిబిరంలో వున్నావు.

వసుబాలుడు ఆశ్చర్యంతో మళ్ళీ లేవబోయాడు. నెమ్మదిగా చిరునవ్వు నవ్వుతూ ఆ వ్యక్తి వసుబాలుణ్ణి వెనక్కు పడుకోబెట్టాడు.

వసుబాలుడు:—ఒక బాలిక వుండాలి.

"ఆమె క్షేమంగా వున్నదిలెండి"

వసుబాలుడికి అమ్మయ్యా అనిపించింది.

అతడు:—ఈదినానికి నువ్వు కదలకూడదు. గాయాలు చాలా తగిలాయి. అందుకని నా ప్రార్థన.

వసు:—అదంతా నాకు తెలియదండీ! నేను ఇప్పుడు తత్‌క్షణం అప్పాజీవారి దగ్గరకు పోవాలి. నేను వారికి అతి ముఖ్యమైనటువంటి వేగు యివ్వాలి.

అతను:— రేపు ఇవ్వకూడదూ?

వసు:—ఇప్పుడు జరిగే యుద్ధం ప్రాముఖ్యం మీకు తెలుసునా ?

అతడు:—నేను వైద్యుణ్ణయ్యా !

వసు:—వైద్యులకికూడా ఎందుకు యుద్ధం చేతకాకూడదూ? కవులు అందరూ ఆ యుద్ధం చేయవలసిందే కదా ?

అతడు:—నిజం. నేను నరసింహ దేవరాయ సార్వభౌముల దగ్గర సేనానాయకత్వం చేశాను.

వసు:—అమ్మయ్యా! అట్లయితే సరే, మీకు నమస్కారము ! నాకు ఇప్పుడు బలంవచ్చే మందు యివ్వండి; నేను అప్పాజీవారి శిబిరానికి పోతాను.

ఫిరంగులమోత వినబడుతూనే ఉంది. ఆ వ్యక్తి మారు మాట్లాడకుండా తన మందులపెట్టెలోంచి ఒకబుడ్డి తీశాడు.

"ఇందులో ఒక మందువుంది. ఒక చుక్క అమృతంతో రెండు గడియలదాకా మనిషి యుద్ధం చేయగలడు. ఏనుగును ఎత్తగలడు."

వసుబాలుడు సరే అన్నాడు, ఆ చుక్క త్రాగినాడు. అతని దేహంలో ఒక శక్తి ప్రవాహం అతి వేగంతో ప్రవేశించి కొండను పిండికొట్టగలనన్న బలం వచ్చినట్లయింది. లేచాడు. ఆ వైద్యుడు పైనవున్న సేవకునికి ఆజ్ఞ యివ్వగానే అతడు గుర్రం ఒకటి తీసుకువచ్చి నిల్పున్నాడు. వసుబాలుడు ఆ గుర్రంఎక్కాడు. ఇంకోరౌతుసిద్ధంగాఉన్నాడు. అతడుముందూ, వసుబాలుడు వెనకగా మహాపట్నంలా ఉన్న శిబిరంలో ఆ గుడారాల వీధుల్లోంచి వెళ్ళి వెళ్ళి అనేకమంది రౌతులు బలమైన పదాతులు కావలికాస్తూ పట్టుజల్తారు ముత్యాలతో అలంకరింపబడి కుబేరమందిరంలా ఉన్న గుడారం దగ్గరకువెళ్ళి నారు. ఆ పక్కనే ఆడంబరరహితంగా సౌభాగ్యముచూపిస్తూఉన్న గూడారం గుమ్మందగ్గర ఆగినాడు.

దారిలో వసుబాలుణ్ని అనేకమంది రౌతులు ఆపినారు. కాని ముందు పోయే అశ్వికుడు ఏదో జవాబుగా చెప్పగా పోనిస్తూ ఉండేవారు.

పై గుడారందగ్గరకు వెళ్ళి గుర్రాలుదిగారు. అక్కడ ఉన్న ద్వార పాలకుడు లోపలికిపోయేందుకు గురుతు యివ్వమన్నాడు. వసుబాలుడు 'ఒక ముఖ్యకార్యంమీద శ్రీ సార్వభౌముని సేవకుడు వచ్చా'డని చెప్ప "మన్నాడు. ద్వారపాలకుడు పనికిరాదన్నాడు. వసుబాలుడికి కోపం వచ్చింది. చాలా ముఖ్య విషయం, అందుమీద అంతా ఆధారపడి ఉందయ్యా!" అన్నాడు. ద్వారపాలకుడు లాభంలేదని తలఊపినాడు.

వసుబాలుడు గుర్రంయెక్కి బయలుదేరినప్పటినుంచి తాను మహమ్మ దీయులతో పోరినవిధం, తనకు స్పృహ తప్పిన విషయం అంతా జ్ఞాపకం వచ్చింది. తనకు శ్రీదేవి అరవిందాదేవి ఏమయిపోయింది? సురక్షితంగా ఉందంటే? ఎక్కడ ఉన్నది? ఆ వైద్యుణ్ని ఇంకా తప్పిన్ల అడగవలసిందే కాని ఆ దేవి ఆజ్ఞ శిరసావహించేగా, తాను ఈ వేగు శ్రీ అప్పాజీవారికి తెలియజేయడానికి వచ్చింది. అది జ్ఞాపకం వచ్చింది. ఆ బేగిరావు ఉత్త రంతోపాటు ఆమె శ్రీ సార్వభౌముని రహస్య ముద్రిక యిచ్చింది: అది పనికిరాదా?

"ఓ ద్వారపాలకుడా? ఈ గుర్తు చూసి నీ యిష్టము వచ్చినట్లు చెయ్యి" అని వసుబాలుడు తన దేహాన భద్రపరచుకొన్న ఆ ముద్రిక చూపించాడు. ఆ ద్వారపాలకుడు ఒంగి నమస్కారముచేసి, తక్షణమే లోపలికిపోయి వచ్చి, "శ్రీ అప్పాజీ ప్రభువు మీ రాకకోసం చూస్తున్నారు" అని అన్నాడు.

వసుబాలుడు లోనికిపోయాడు. విజయనగర సామ్రాజ్యం దేదీప్యమానంగా మిట్టమధ్యాహ్న సూర్యుడులా వెలిగేటట్టు చేసిన శ్రీ సాళువ తిమ్మరుసు మహామంత్రులవారు పరుపులపై అధివసించి ఏదో పత్రాలు తిరగ వేస్తున్నారు.

వసుబాలుడు ఆ వృద్ధునకు వీర నమస్కారం చేసి నుంచున్నాడు. తిమ్మరుసు తలయెత్తకుండా "ఏ వేగువాడవయ్యా? నీముఖం మాకు పరిచయ స్మృతి తెస్తున్నదే?" అని ప్రశ్నించారు.

"ప్రభూ, నేను వేగుసైన్యంలో లేను. ఈ ఉత్తరం తమకుఅందజేయవలసిందిగా ఒక బాలిక—అరవిందాదేవి—ప్రతాపనాయనింగారి కొమార్తె ఇచ్చింది" అని వసుబాలుడా ఉత్తరం పట్టుకొన్నాడు.

అప్పాజీ వెంటనే తలయెత్తి, అతి ఆనందంతో "ఎవడురా అక్కడ?" అని కేకవేయగానే ద్వారపాలకుడు పరువిడి వచ్చాడు. లేచి వసుబాలుడి దగ్గిరనుండి ఆ వుత్తరం అందిపుచ్చుకొని "శ్రీ తమ్మననాయనింవారిని, శ్రీ వేగేశిన అనంత పల్లవర మహారాజులను సార్వభౌముని గుడారానికి రావలసిందిగా చెప్పు" అని ఆజ్ఞఇచ్చి, వాడుపోగానే వసుబాలుణ్ణి చూచి, "అబ్బాయీ! ఈ విషయం అంతా గమనిస్తే నువ్వు ఎన్నో కష్టాలకు ఓర్చి, ఈ ప్రాణప్రదమైన లేఖ పట్టుకువచ్చినట్లు కనబడుతోంది. నువ్వు ఎవరివో నాకు స్పష్టమౌతున్నది. శ్రీ చక్రవర్తికడ నీ చరిత్ర చెప్పుకుందువుగాని రా!" అని అనునయిస్తూ చిరునవ్వునవ్వుకుంటూ వసుబాలుని మోము పరిశీలిస్తూ రెండుసార్లు అటునిటు తిరిగి, గుడారం దాటి సార్వభౌముని శిబిరంవైపుకు నడుస్తున్నాడు. దారిలో సైనికులు, దళవాయిలు, చమూపతులు అంతా వీర

నమస్కారాలు చేస్తున్నారు. అవి అందుకుంటూ చిరునవ్వు నవ్వుతూ ఆశీర్వదిస్తూ సార్వభౌముని బంగారపు సరిగపనిచేసిన పట్టుశిబిరాలను సమీపించారు.

అప్పాజీగారిని చూడగానే, సార్వభౌముని అంగరక్షకులు ఎదురై "మహా ప్రభువులు సభాశిబిరంలో వేంచేసి ఉన్నారు" అని మనవి చేశారు. అప్పాజీవారు సభామందిరానకు వసుబాలుని తీసుకుపోయారు. సార్వభౌముని చక్రరక్షకులు, ద్వారపాలకులు, చారులు అందరు వంగి అప్పాజీకి నమస్కారాలు చేశారు.

అప్పాజీవారు రావడం చూడగానే వారి పార్శ్వకు డొకడు తలవాల్చి సభామందిర శిబిరంలోకిపోయి "జయ జయ జయ!!! మహారాజాధిరాజా!" అని గుమ్మం దగ్గిర మోకరించి, "శ్రీ అప్పాజీవారు వస్తున్నారు" అని మనవి చేసుకొన్నాడు. సార్వభౌములు వెంటనే పీఠంనుండి దిగి, గుమ్మం దగ్గిరకు ఎదురు వచ్చి, అప్పాజీవారికి నమస్కరించి, వారిచ్చిన ఆశీర్వచనా లందుకొని, అప్పాజీవారి చేయి పట్టుకొని వారిని మంత్ర్యాసనం అధివసింప జేసి తాను వెళ్ళి తను సింహాసనం అధివసించారు.

ఇంతలో వసుబాలుడు లోనికిరాగా అప్పాజీ కోరిక తెలియ జేశారు. వసుబాలుడు లోనికి ప్రవేశించి వెంటనే సార్వభౌముల యెదుట మోకరించాడు.

సార్వభౌములు అప్పాజీవంక చూచి "నాయనగారూ! ఎవరీబాలుడు?" అని ప్రశ్నించారు.

"మహాప్రభూ! అతి ముఖ్యమైన వేగు కొనివచ్చాడు. తమ్మన్న నాయకులవారూ అనంతమల్లవర ప్రభువులూ వస్తున్నారు,"

అప్పాజీ వసుబాలుణ్ని ఒక ఆసనం అధివసింప తల పంకించి సంజ్ఞ చేసినారు.

ఇంతలో తమ్మన్న నాయకులూ అనంతవరమల్ల ప్రభువులు వచ్చి

ప్రభువుకు వీర నమస్కారాలుచేసి అనుమతి సంజ్ఞవలన ఆసనాలు అధివసించారు.

అప్పాజీ అరవింద ఉత్తరం తమ్మన్న నాయకులకు ద్వారపాలకునిచే అందిచ్చినారు.

తమ్మన్న:—ఈ ఉత్తరం ఏమిటి మహామంత్రీ?

అప్పాజీ:—అరవింద ఉత్తరం.

తమ్మన్న:—వచ్చిందీ! వచ్చిందా! అమ్మయ్యా! ఇంక రాదని నిస్పృహ చేసుకున్నాము మా వేగు వారందరమూ. ఇంక రాయచూరు రెండు నిముషాలలో! ఏదీ! ఎవరక్కడ నీళ్ళతో బిందె - చిన్నది" అని అంటూ లేచి "మహాప్రభూ! ప్రతాప నాయకులవారి అమ్మాయి అరవింద రాయచూరు రహస్యాలు పంపిందని విన్నవించుకుంటున్నాను" సంతోషంతో మనవి చేశారు.

ఇంతలో నీళ్ళబిందె వచ్చింది. వెంటనే తమ్మన్న నాయకులు ఒక బరిణె తన సంచికట్టులోనుండి తీసి అందులోనుండి పొడుమును కొంత ఆ బిందెలో వేసినారు. దౌవారికుడు ఆ నీళ్ళు కలపగానే ఆ ఉత్తరం అందులో వేసినాడు. "సిరియాలదేవిని పంపండి" అని వసుబాలుడు రాసి నట్లున్న ఉత్తరపు అక్షరాలన్నీ మాయమైపోయినవి.

వెంటనే తమ్మన్న నాయకు లా ఉత్తరం నీళ్ళలోనుంచి తీసి ఇంకొక బరిణెలోఉన్న హారతి కర్పూరముతీసి, చెకుముకి వెలిగించి, మందు దూది మండించి, ఆ మంటలో కర్పూరము వెలిగించి, ఆ కాగితాన్ని ఆ పొగలో ఉంచినారు.

మంత్రంలా ఆ పొగలో ఆపెద్ద పత్రంమీద గీతలు అక్షరాలు చీమల బారులు లాంటివి కొత్తవివచ్చి ప్రత్యక్షమైనవి.

ఆ ఉత్తరం మెత్తటి బట్టతో అద్ది, తమ్మన్న నాయకులు సవినయంగా సార్వభౌముల కడకు కొనిపోయి, సింహాసనం దగ్గర పీఠంపై ఉంచినారు.

అప్పాజీ, అనంతమల్లవర ప్రభువులు, తమ్మన్న నాయకులు, సార్వభౌములు ఆ పత్రం చూస్తున్నారు. "ఇదిగో ఇక్కడ అగడ్త లోతు తక్కువ. ఇక్కడ గోడ అవుడు. ఇక్కడ రక్షక సైన్యం ఎక్కువ ఉంది. ఇక్కడ ఫిరంగులు బలమైనవి. ఇక్కడ ఫిరంగులు పాతవి. ఈ వైపున మనవారు సిద్ధంగా ఉన్నారు." అని తమ్మన్న నాయకులు మనవి చేస్తుంటే, తక్కినవారు వింటూంటే, సార్వభౌములు దీక్షగా గమనిస్తున్నారు.

సార్వభౌముడు చిరునవ్వు నవ్వుతూ వసుబాలుణ్ణి దగ్గరకు రమ్మన్నారు. వసుబాలుడు దగ్గిరకువెళ్ళి ఆసనం సమీపాన నిలబడ్డాడు.

"నీ చరిత్ర చెప్పు."

వసుబాలుడు చక్రవర్తి ఆజ్ఞ కాగానే ఆ జలతారుగుడారం, ఆ మణిదీపంబుడ్ల మిరుమిట్లు, పట్టుపరుపులు, కాశీరత్న కంబళ్లు, పట్టుకలంకారీ తెరలు, ముత్యాలజాలర్లు—అన్నీ మరచిపోయాడు. కవీ, భావోన్మాదీ, ప్రేమపూర్ణ యికజీవీ, ఆనందాత్ముడూ అయిపోయి మొదటినుంచి చరిత్ర పూసగుచ్చినట్లు ఏకరువు పెట్టినాడు.

అతని కథతో అందరూ తన్మయత్వం పొందినారు. సార్వభౌముని ముదము, అప్పాజీగారి సంతోషముకన్న తమ్మన్న నాయకులు పొందిన ఆనందము అపరిమితము. ఒక పారిపార్శ్వకుని చెవిలో రహస్యంచెప్పి పంపినాడు.

"ఏమిటీ, నువ్వు శివబాలరెడ్డి నాయకుల కుమారుడవా!" అని సార్వభౌములు ఆశ్చర్యం వెలిబుచ్చినారు.

"పెద్దన్నగారి శిష్యుడవా!" అని తిమ్మరుసు తల పంకించాడు.

"పారశీకం నేర్చుకునేందుకు, బీజపురం వెళ్ళావా?" అని మల్లవర ప్రభువు చిత్రం అయిపోయాడు.

తమ్మన్ననాయకులు మాట్లాడనేలేదు. వసుబాలునికథ పూర్తిఅయింది. అతడు చక్రవర్తి యెదుట మోకరించి, "మహా రాజాధిరాజా! నేను ఆ బాలికను........ఆమె యిప్పుడు ఎక్కడ నున్నది? ఆమెకు ఆపద

లేదుగదా? ఆమె చరిత్ర ఏమిటి? నాకు తెలియజేయ ప్రార్థించుచున్నాను" అన్నాడు.

సార్వభౌముడు చిరునవ్వుతో వసుబాలుణ్ని దగ్గరకు రమ్మని తన మెళ్లో ఉన్న దివ్యమణిహారము ఒకటితీసి అతని మెళ్లోవేసి, తల నిమిరి— "కవివిన్నీ వీరుడవున్నూ అయి నీ చక్రవర్తికి సహాయం చేసుకో!" అని "పెద్దనామాత్యులకు కబురు పంపవలసింది" అన్నారు.

ఒక ద్వారపాలకుడు వేగంగా పోయినాడు. వసుబాలుడు భూలోకంలో లేడు; ఇదివరకు చక్రవర్తిని దూరంగా చూడడమే! ఆయనతో మాట్లాడ లేదు. ఆయన తల నిమిరినప్పుడు శ్రీ ఆదివిష్ణువు ఆశీర్వదించినట్లయింది. జన్మసాఫల్యం అయింది అనుకున్నాడు వసుబాలుడు.

ఇంతలో ఒక పక్కనుంచి పెద్దనామాత్యులు, ఒక పక్కనుండి శివ బాలరెడ్డి నాయకులు చక్కావచ్చి సార్వభౌమునికి నమస్కారములుచేసి, ఆసనాలు అధివసించారు.

వసుబాలుడు సంభ్రమంగా లేచి గురువుగారికి మోకరించి నమస్క రించాడు. ఆయన లేవదీసి, "ఏమి చిక్కావు, గట్టితనం దాల్చావు. ఈ గాయాలు, కట్లు ఏమిటి?" అని అన్నాడు.

వసుబాలుడు తండ్రికి మోకరించినాడు. అతడు కుమారుని యెత్తి మూర్ధ మాఘ్రాణించాడు. కళ్ళ నీళ్ళు తిరుగుతూ ఉండగా, గొంతులో డగ్గుత్తికపడుతూ ఉండగా కుమారుణ్ని గట్టిగా కౌగలించుకున్నాడు. అక్కడ ఉన్న అందరి కళ్ళల్లో నీళ్ళు తిరిగినవి.

అప్పాజీ:—శివబాలరెడ్డి వర్యా! నీ కుమారుడు తన సార్వభౌమునికి, విజయనగరం సామ్రాజ్యానికి తీరరాని ఉపకారంజేసినాడు. శ్రీసార్వభౌములు అతనికి సూకపాలెం జాగీరు దయచేయుచున్నారు." అని అప్పుడే చక్రవర్తి స్వహస్తనామాంకితమైన ముద్ర వేయగానే ఆ పత్రము పుచ్చుకొని వసు బాలుడికి యిచ్చినారు.

ఇంతలో ప్రతాపనాయకులు ఒక బాలికను మేలిముసుగులో కొనివచ్చి

నారు. అందరూ ప్రతాపనాయకుణ్ని బహూకరించారు. వసుబాలుడి గుండెలు కొట్టుకున్నవి. అతనికి దివ్యగీతానాదములు వినిపించినవి. వేయారు అపరిమిత సుగంధములు వీచినట్లయినది.

అప్పాజీ: - ప్రతాపనాయకా! నువ్వు నీ సార్వభౌములకు చేసే సేవ అపరిమితము. నీ కుమార్తె ఎవరికిన్నీ సాధ్యముగాని రహస్య భేదనాలు నీ సహాయంతోచేసి అత్యుత్కృష్టమైన సేవచేసింది. ఆమెకు శ్రీసార్వభౌములు సూరదాపాలెం జాగీరు పక్కవున్న వీరసపాలెం జాగీరు దయచేస్తూఉన్నారు. ఆ రెండుజాగీర్లు కృష్ణా తుంగభద్రల్లా ఉండుగాక!

సార్వభౌములు, మల్లవరప్రభువులు తమ్మన్న నాయకులు "తథాస్తు" అన్నారు.

అప్పాజీ సార్వభౌముని వంక చూచి అన్నాడు—"దేవా! ఈ తమ్మన్న నాయకులే ఈ నాటకానికి సూత్రధారులు. ఈలా వస్తుందని అనుకో లేదు. ఈ అమ్మాయిఅందం లోక ప్రసిద్ధం. అమ్మాయిని వసుబాలుడికి యివ్వడానికి తన కుడి చెయ్యి అయిన ప్రతాపనాయని కోర్కెతో ఆ బాలను ఏదో కష్టంలో దొంగలుకొట్టున్నట్లుగా ఏర్పాటుచేసి అతడు ఆమెను రక్షించే టట్లు చేయాలిసిందిగా ఆజ్ఞ పంపించారు. శివబాలుని కుమారునకు ప్రతాపుని కుమార్తెను యిచ్చునట్లు శ్రీ దేవర ఆజ్ఞ ఇదివరకె పుచ్చుకున్నానుకదా! అని నేను పంపినాను. కాని ఇంతకూ జరిగినకథ వేరు. విరూపాక్షుడే వసుబాలుడి కథ నడిపాడు."

10

రెండురోజులైన వెనుక వసుబాలుడు ప్రతాపనాయనింవారి శిబిరానికి పోయినాడు. అవరోధజనశిబిరాలు ప్రతి నాయకుని శిబిరానికి వెనకగా ఉంటాయి. అంతఃపురస్త్రీలు కనబడరు.

వసుబాలుడు ప్రతాపనాయనింవారి శిబిరానికి వెళ్ళగానే ద్వారపాలకు లాతనికి నమస్కరించి, ఒక దేరాలోనికి తీసికొని వెళ్ళి అచ్చట అతనిని అధివసింపజేసినారు.

వసుబాలుడు అచ్చట ఉచితాసనంపై కూర్చుండి హృదయం మారు

ప్రోగుతుండగా ఒంటరిగా అన్నీ చూస్తూ ఉన్నాడు. ఆ డేరాలో అలం కారాలు, ఉన్న వస్తువులు ఒక బాలిక అలంకరించుకొనే మందిరంలో ఉన్న వానిలా ఉన్నాయి.

వివిధ సుగంధాలా డేరాలో ప్రసరిస్తున్నాయి. ఒకచోట కొన్ని పట్టు చీరలున్నాయి. ఒకచోట జరీబుటావు పనిచేసిన పట్టురవిక లారవేయబడి ఉన్నాయి. చందుగా పెట్టెలు,గుండ్రని తోలుపెట్టెలు, నగల పెట్టెలుఉన్నవి. ఒకచోట సాలపత్ర గ్రంథపీఠిక లున్నాయి.

ఇంతలో ఒక ద్వారానికి ఉన్నతెర ఒత్తిగించబడి, ఒక బాలిక లోనికి వచ్చి, కలకలలాడుతూ ఉదయప్రాంగణారుణ ప్రత్యక్షమూర్తి ఉషాదేవిలా దివ్యకాసారమధ్య వికసిత సహస్రదళ కమలపద్మినీ దేవిలా చిరునవ్వుతో పోతపోసిన సౌందర్యరాశిలా అరవింద బాల నిలుచుంది.

ఒకే ఒక్క క్షణికమట్లా బాలిక నిలుచుండి "మీరేనా ప్రభూ!" అంటూ మెరుములా, సుగంధకల్లోలంలా, వేయి ఆనందాల సుడిగుండంలా వచ్చి వసుబాలుని ఒక్కో వాలింది. వసుబాలుడు మైమరచాడు.

మొదటిసారి ప్రత్యక్షమైనప్పుడూ యిలాగే వచ్చింది. ఇంతలో ఆమె అతని తలవంచి గాఢంగా అతని పెదవులు ముద్దుకొన్నది.

ఒకరిగాయాలు ఒకరికి చూపించుకుంటూ, ఒకే ఆశ్లేషంలో విడిపోక ఒకరై, వారు మాటలులేక అలా ఉండిపోయారు.

"అమ్మగారు మిమ్ము నా మందిరపుడేరాలో చూడవచ్చునన్నారు. మీకు వార్త పంపాను సుమండీ. ఇక మీరు నన్ను కొన్నాళ్ళవరకూ చూడ లేరులెండి. ఆ దినాలు ఎల్లా గడుపుకుంటారో ఓ తాయిలంగారు! నేను మాత్రం ఒక నిమిషము ఒక కల్పంగా——"

"అట్టే దినాలు అక్కర్లేదులెండి ఓ చారిణీదేవిగారూ! అప్పాజీవారు పెట్టించిన మహూర్తం వారం రోజులలో, ఇక్కడేలెండి ఒక మహా ఉత్సవ మని ప్రతాపరాయనింవారు వార్త పంపారు—— ఎల్లుండి ప్రధానానికి వస్తున్నా మని——ఇక——ఓ తాయిలంగారూ, ఏమంటారు?"

"ఏమంటారా?" అంటూ గబుక్కున లేచి ఆమె గుమ్మందగ్గరకు పరువిడింది. వసుబాలుడూ ఉరికి, ఆమెను గట్టిగా హృదయానికి అదుము కున్నాడు.

వారిద్దరూ ఆ తన్మయత్వంలో ఒకరిమోము నొకరు చూస్తూ, తమ తరువాయి కథారహస్యం చెప్పుకుంటూ ఉండిపోయారు.